Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

Шоатта, 13 декабрь 1969 шу. № 149 (4786). Мах 2 кеп.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ПРОФСОЮЗИЙ СИЙЛЕН ДЕКХАР

ХIара денна шерагIа ярҗаш латт В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийнен пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяран тIехьара ахь.

Нохч - ГIалгIайчен промышленноста болхлоша ханал хьалха кхоачашъьйй продукци арахецарен цуьна реализаци арен цхьайтта бетта план. Планал совгIа Даьхенга кхьчад дукха мехкдьтта, фенол, полиэтилен, кхыйола продукци.

Шоашта карагIдьинача толамех доккхад де йиш йолаш ба промышленни предприятей, колхозий, совхозий болхлой. Цхьобакъда дахьтех кхоачамбе уйла йолаш бац уж. Уж дика кхет пхе шера плани ленински юбилея сийна тIайийца социалистически декхараш кхоачашдара ер бутт къаьстта доархIаме болга. Цар шоай деррига хьинар, гонзал тIаякхийта къахьег производства темпаш хьы а декхъара, социалистически яхь шерагIа йоарҗаяра. Цу балха тIа дьекха дакъа кхоач профсоюзин организацешка.

Республика профсоюзии организацешъ хьинаре дакъа лоац боахама керда реформа чакхйоаккхача, производства экономически эффективность лакхьена. Планированен экономически стимулированен кердача система лоча торонех базан пайда эцар, Iилман , методаш балха юкъеккхахьар, производствала доал дора бола предприятей коллективай доархIам кхы а даккхар, из деррига а КПСС XXIII съездо белгал ма даккхара профсоюзаша де дезаш гIулакх да.

Республика дукхача а предприятей профсоюзии организацешъ, партийни комитеташа лостам а телаш къаьстта теркам тIабахийтаб къахьегамхошта юкъе шерра социалистически яхь йоарҗаяра, массаьарча производственни совещаней болх кхетаица вIашгIехьбеккхара, коллективни договораш дараи уж мишта кхоачашду хьажараш, ВОИР, НТО, кхьича творчески организацей болх тоабара. Профсоюзаша шахадлаш къовсам лоаттабу пхе шера плани юбилейни декхараш кхоачашдара тIехьа. Производствана пар воздействи яра керттера метод — социалистически яхь вIаштIехьъяккхар, из шерагIа йоарҗаяр, хьалха латтачар опыт массанена а дIайовзийтар, къахьегамхой хьинар айдар.

Масала, производства эффективность лаккхьара, дIаман кхомбара, къахьегама овсарле лакхьяра тIехьа беррига болхлой оарцагIбоах «Малгобекнефть», «Горскнефть» мехкдьтта промыслови управленей, крекинг-завода, дукхача кхьича предприятей профсоюзни организацешъ. В. И. Ленин ваь 100 шу дизар дезде кийчлуча Грозненски химкомбината коллектива вай республике хьалхарчарна къоабалъьа тIаийцай московски ткачихай М. С. Иванниковай инициатива. ХьатIалоагIача шера 21—22 апреле арахеца продукци кхоьча материалехи бедалахи хьое лаьрхIад да. Цу тайпара декхараш тIаийцад дукхача предприятей коллективаша а. На башха-дика инициатива шерагIа йоарҗаяра шоашта могар ду профсоюзни организацешъ.

Профсоюзни организацей хьалхленца республика дукхача предприятешка, колхозашка, совхозашка шердуш латт коммунистически къахьегама тIехьара болам, производства резервех пайда мишта эц хьожаш, материалаштех бедалал кхоа мишта бу хьожаш, рационализаторийн изобретателийн болх мишта вIаштIехьбаьккхаб хьожаш, дикагIчар опыт мишта йоарҗаю хьожаш эзараш нах чекхе а баш рейдаш, смотраш ю.

Цхьабакъда, хIанз а цхьайолча предприятей, колхозий, совхозий профсоюзни организацешъ дерттIа йоахе яц планированен экономически стимулированен кердача система торонех пайда эцара, къахьегама дисциплина чIоагIъяра, дикагIчар балха опыт йоарҗаяра, хIаман кхомбара беррига къахьегамхой оарцагIбахара. Цар творчески хьинар тIадерзадаи пхе шера плани юбилейни декхараш кхоачашдара. Масала, продукцина реализаци яра цхьайтта бетта план кхоачашъе вIаштIехьдаьннадац 38 предприяте коллектива. Царех я Назрановски трикотажни фабрика, Ассински консервни завод, Малгобекски кирпишкаш ю завод, мясокомбинат, Ермоловски леспромхоз, кхыдараш.

Пятилетка дикъагIча шера план хIара предприяте, боахамо кхоачашъергйоа, къахьегама овсарле лакхъергйоа гIулакхаш вIаштIехьдахара къаьстта теркам тIабахийта беза хIанз профсоюзни организацешъ. Цар дика къовсам лоаттабе беза къахьегамен производственни дисциплина телхаерашна, чIоагIа теркам тIабахийта беза къахьегам Iилман дарда тIа вIаштIехьбаккхара. План а социалистически декхараш а мишта кхоачашду хьожаш, материалаштех бедалан кхомбой хьожаш рейдаш е еза кастлаьста.

Профсоюзни организацей эгтара а бехктохамечарех дола декхар да хIара сага уйла производства эффективность лакхьяра тIаерзаяр, социалистически яхь махулла шерагIа йоарҗаяр, хьалха латтарий опыт массанена а дIайовзийтар. Цу дешашта къаьстта теркам тIабахийта беза гIишлошъеча организацей профсоюзаша, хIанз аьлча нах чуIе цIенопи промышленни объекташи хьалъелга пахьа санна тIехьадиса да вай республике.

Шеко яц, партийни организацей кулгалла профсоюзни организацешъ пхе шера плани В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийна тIаийна декхараши кхоачашдара, халкъа боахама производство дегIайоалара шоай ерригача торонех пайда а эцаш къахьегамхой оарцагIбоахаргхиларах.

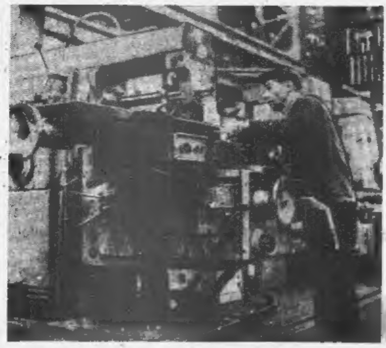

ГОРЬКИЙ. Станокаш еча заводе кийчъяьй подачаш автоматически нийсъю система а йоаллаш йолча горизонтальни консольно-фрезерни станока опытни образец. Фрезировани цу тайпара йолча кхьичар тIарчул шозза кийсагIе хул кердача станока тIа, хIаьта балха овсарле 30—40 процент дукхагIа я.

СУРТА ТIА: аргIанна тохкам бе станок кийчъеш воала сборщик Разжиин Федор.

В. ВОЙТЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

СССР ТВОРЧЕСКИ СОЮЗИЙ ПРАВЛЕНЕЙ ЦХЬАНА ХИННА ПЛЕНУМ

11 декабре Москве Союзий Шен Колонни зале дIахо болх бир СССР творчески союзий правленей цхьана хиннача пленумо.

Пленума ден повестка тIа латта дош: «Советски литературен искусствен паргелен халкъален ленински принципаш кхоачашъяра хьакъехьа».

IуйранИарча заседание председательа дени бар СССР художникий Союза правлене хьалхара секретарь Н. А. Пономарев, СССР кинематографистий Союза правлене секретарь, СССР халкъа артист, кинорежиссер С. А. Герасимов.

Писателий, кинематографистий, композиторий, журналистий союзий кулгалхоша аьча доклад хиннеча преньешка къамаьлаш дир РСФСР халкъа артиста И. О. Горбачева (Ленинград), СССР писателий Союза секретара, Белоруссе халкъа поэта П. У. Бровка, СССР журналистий Союза правлене председатела заместитела Б. С. Буркова, Горьке цIерагIча дуьнен литература Института директора Б. Л. Сучкова, РСФСР композиторий Союза правлене хьалхарча секретара, РСФСР халкъа артиста Г. В. Свиридова, Киргизе халкъа писатела, Киргизе кинематографистий Союза правлене председатела Ч. Айтматова, СССР художествай Академе президента, СССР халкъа художника Н. В. Томске, Украина композиторий Союза правлене председатела, УССР искусствай заслуженни деятела А. Я. Штогаренкос, РСФСР халкъа артистас Л. А. Чурсинас (Ленинград), Грузински ССР культура министра, Грузински ССР халкъа артиста О. В. Тактакишвилс, «Киноискусство» яхача журнала керттера редактора Е. Д. Суркова.

* * *

Сайрийцарча заседане председатела деш вар СССР писателий Союза правлене секретарь Г. М. Марков.

Пленуме къамаьл дир КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата, КПСС ЦК секретара П. Н. Демичева.

СССР творчески союзий правленей цхьана хиннача пленуме дакъа лаьцараша, массана цхьатарра раьзаа болаш, тIаийцар партелен халкъален ленински принципашта тешаме йолча мехка художественни интеллигенце шей лакха граждански творчески декхар ше сийлаца кхоачашдергхиларах Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета дош луш йола резолюци.

Пленумо шей болх йистебаьккхар.

КПСС ОБКОМЕ

ТЕХНИКА ХIА АЬННАЧА КИЙЧА ХИЛИЙТА

Сунженски района юрта боахама къахьегамхой айдинача патриотически хьинара белхха [illegible] хIоа а бен, КПСС обкомо билро къобалъьйй 1970 шера кхиара доргдолча белхашта техника шей ханнахьин дикен кийчъяра, общественни [illegible] ставне кхан бен дIоаккхийтара, ремонт еча къахьегамо овсарле лакхъяра тIаккхехам НохчГIалгIай АССР колхозий, совхозий, «Сельхозтехника» объединене беррига белхалошка кхайкхараш дийча Сунженски района колхозий, совхозий, «Сельхозтехника» объединене механизаторий, болхлой, специалистий инициатива.

Парте горкомаш, райкомаш, юрта боахама заготовкайи болхлой а гIулакхдерча нахьа а профсоюза обкома райкомаши, комсомолерча партийни организаци декхарийла а Сунженски района юрта боахама къахьегамхой инициатива хьалхаяца, хIара боахаме, «Сельхозтехника» предприяте, цоха, бригада 1970 шера кхаашарча балхашта техника кийчъяра, хьаьч [illegible] кхехра, ремонт еча къахьегама овсарле лакхъяра дахьа декхараш тIаэца, хIара болхлочо шоай цхьацадна декхараш хенан хьалха кхоачашдар дукха социалистически яхь йоарҗаяра де доагIар да.

Кхаашарча балхашта техника кийчъяра, ерчем къахьегамо кхабара, В. И. Ленин ваь 100 шу дизара бола боагIача тайпара ма къобабахара лелаю яхь мишта дол дIаэи дуьца, юртбоахама техникана ремонт еча дикагIа йолча коллективашта производстве хьалха латтараштаи карагIдьинараш шерра дIадовзийта деза республикански районни газетий ре[illegible] нан комитете.

СУНЖЕНСКИ РАЙОНА КОЛХОЗИЙ, СОВХОЗИЙ, «СЕЛЬХОЗТЕХНИКА» ОБЪЕДИНЕНЕ МЕХАНИЗАТОРАШКИ СПЕЦИАЛИСТАШКИ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР КОЛХОЗИЙ, СОВХОЗИЙ, «СЕЛЬХОЗТЕХНИКА» ОБЪЕДИНЕНЕ БЕРРИГАЧА БОЛХЛОШКА ДАЬ

КХАЙКАРАЛ

Деза новкъостий!

Деррига советски халкъ, деррига прогрессивни адамаш чIоагIа дегаш уразтте а доладе кийчлу сийлахьдолча [illegible] де — Коммунистически партии Советски пачхьалкхен хьаьб йола Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дизар белгалдаккха.

Юбилея шера бола боагIача тайпара къоабалбе кийчлуш ба тха района юрта боахама болхлой а. Хьувкъам дика чуйийна кьинай района колхозаш. ДикагIа йолча хаддамех доалача агротехнически боарамех дIайийнад сурахь дуо алатина, чандахьоргаш кхыдола балхаш.

Хьувкъам чуэцача доккхий тодамаш дехкад комбайнераша новкъостаиш XXI-ча партсъезда цIерагIча колхозерча А. А. Горохова, «Победа» колхозерча Попова, Ленина цIерагIча колхозерча Х. Джакаева, XX-ча партсъезда цIерагIча колхозерча Н. П. Полушкина, дукхача кхьичар. Колхозий кхашка цIена боал бу трактористаша новкъостаиш «Победа» колхозерча М. Н. Чечалова, А. М. Выродова, Ленина цIерагIча колхозерча М. Б. Касирова, XIX-ча партсъезда цIерагIча колхозерча А. Куценкос, дукхача кхьичар.

Кхаашарен хьайбашкарен йола продукци дIахо дукхагIа ехара дакъе доккхийн бехктохамен декхараш кхоачашде дезаш ба юрта боахама къахьегамхой 1970 шера. Оаха кхетаду, ерригача техникаш балха овсарле лакха йолаш пайда эцаш хилча мара дика производственни хьоахамаш хилийта йиш цо хилар.

Техника телшамен да талхаши болх бара бола тешам ба шей ханнахьен дикен ремонт яр, цунна эксплуатаци нийса яри Iан ваьдалахь дIаоттаеь да дика лоаттаяра.

Юбилейни 1970 шера дика доагIача тайпара къобалде кийчлуш долча оаха, Сунженски района колхозий, совхозий, «Сельхозтехника» объединене механизаторашъ, болхлошъ, инженерно - технически болхлошъ лаьрхIад:

Тракторашъ, фу дIадувц лаьтташ тоадуи машинаш, ялатие чуэца комбайнаш — 1970 шера 1 май хьатIаккхачалехьа, хьажкIаш чуэца силос йоаккхен комбайнаш — 15 май хьатIаккхачалехьа кийчъяра.

Машинно - тракторни паркерашъ чоалхенегIа йола ремонтерашъ «Сельхозтехника» объединене кхьа.

Къахьегам дикагIа вIаштIехьбоаккхара, рационализаторски предложенеш, ремонт яра голашагIа бола технологи юкъеккхахьара чотах ремонтни балхаш дечара къахьегама овсарле 4 процент лакхъе.

Машиний ерригча оатхалаш юламеттаустт ваелга вIаштIехьдаккха, машинашта ремонт ярга дIабоде мах 3 процент лохбелга Iалашде, дIаухийта запасной оатхалаш 8 процент кIезигъе.

Запасной оатхалаш, ремонтни материалаш, доагор, машиндаьттащ кходар духьа хIара денна къовсам лоаттабе.

Тракторашта эксплуатаци дикагIа яра чотах пар баада овсарле 10 процент лакхъе.

Доалан чусоцадаь Iа доаккхача хана хьайбий фермашка машинашен оборудованени хаддамза болх белга Iалашдеча хьинаре дакъа лаца.

БIаьстан юхье кхашкара балхаш дIадоладалалехьа машинно - тракторни парка технически гIулакх дара эша ерриге средствашъ кийчъе.

Гуйрани Iаьи хана чухь 20 трактористъ, 25 комбайнер кийчче, квалификаци лакхъяра нахъана I-чен II-чен классе трактористаш 60 процентига дIакховчабе.

Новкъостий колхозийи совхозийи, «Сельхозтехника» районни объединеней ремонтни болхлойи специалистъи!

ШерагIа йоарҗаергья вай кхашкарча балхашта техника шей ханнахьен дикен кийчъяра духьа лелаю социалистически яхь, юбилейни шера юртбоахама продукци дIахо дукхагIа йоаккхилга Iалашдергда вай, дела доагIача тайпара накъагIоргла вай Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дизара.

ТIаийцад Сунженски района колхозой, совхозийи «Сельхозтехника» объединени болхлой дукъарча собранеша.

ЛЕНИНСКИ КЪАХЬЕГАМА ВАХТА

ЙОККХА КОТАЛО

НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕН МЕХКДАЬТТАХОША КХОАЧАШЪЯЬЙ ШЕРА ПЛАН

В. И. Ленина бIаь шу дизара шерра социалистически яхье баьннача республика мехкдаьттахоша боккха къахьегама толам баьккхаб — 1969 шера 12 декабре кхоачаьньйй пятилетка дикъагIча шера мехкдаьтта дакихара план. Ер шу чекхдаладехьа планал совгIа мехка дурда яхь а 1 миллион тонн мехкдаьтта.

Шерагара шерага геологашен бурувдаттараши дикагIа къахьегаро торо хулайт хьалдаккхача мехкдаьтта дIайсаш шерье.

«Iаьржа дошуэ» дакихара план 1968 шерарчул 14 процент даккхьенай, «Старогрознефть» НПУ — 1,3-зза, «Октябрьнефть» НПУ — 1,4-зза, хIаьта «Горскнефть» НПУ—24 процент.

Газ дакихара план даккхьенай 40 процент. Пятилетка дIадахача диъ шера мехкдаьтта промыслашка дийнахье буха хьадаккхача мехкдаьтта 2,2-зза даккхдинад. ХIанз хIара дийнахьа буса лаьттан чекашкара 54 эзар тонн «Iаьржа дошуэ» дакхи.

МалагIа бахьан да мехкдаьтта дакихара тешаш сел лакха хилар. Керттерда Ленина орден долаеча «Грознефть» объединене беррига къахьегамхоша хьинаре къахьегар, цуа совгIа из промышленность кердача оборудованенаца машинашка кийчъяь хилар, къахьегам Iилман дола тIа вIаштIехьбиккхар, мехкдаьттахошта шиъе шерра социалистически яхь йоарҗаяр. Ерригача объединени гIолла къахьегама овсарле лакхъенай 18 процент.

1969 шера 10 бетта мехкдаьттахоша бъ пайда 157 миллион сом да, мишта аьлча совхкерча шерацa кийсбича 18 процент дукхагIа.

СССР Правительстве яьча постановленех догIаьча бехктохамен декхараш латт хIанз НохчГIалгIайчен мехкдаьттахошта хьалхашка, 1975 шера 25 миллион тонн мехкдаьттан 8 миллиард кубометр газе лакха дакхарийла ба уж.

Къахьегама овсарле дIахо а лакхъяраш В. И. Ленина юбилейна сийленца накъабахараш хьинар сендахаш къахьегам ба мехкдаьттахой.

ЦАРЕХ ТЕШАМ БА

«Грознефтеразведка» треста геологоразведчикаша юбилейна сийленца накъабахара яьржача социалистически яхье йоккха котало яьккхай ноябрь бетта. Къаьстта дика къахьег Н. Н. Дымченко керте латтача Ялдарерча геологоразведочни варте. Чоалхенеза геологически хьалашка шу доладелча деза 6700 метр совгIа бурув а тохаш ноябрь бетта шаа щаI-ах кхоачашъяьй ю. Иштта гьахьег тохкама болх бераша декабре а. Доахача толамаша тешаву декабрьска план ханал духа хьалха кхоачашъергхиларах.

Ш. ЛЕВИН,
тха штатне йоаца корр.

Шаккха ца хиннача тайпара хьинар айдеяна къахьег пятилетка дикъагIча шера «Горскнефть» НПУ мехкдаьттахоша. ХIанзалехьа шера планал совгIа пар дакхкад 47 эзар тонн «Iаьржа дошуэ». Ер шу чакхдалалехьа планал совгIа даккха лерхIа мехкдаьтта 250 эзар гаргга тонн я. Уж толамаш доахача социалистически яхье хьачча латт Е. М. Данилен керте латтача шолгIача промысла коллективе мастера А. В. Лупина кулгалдерча бригада мехкдаьтта доахарашъ.

МЕХКДАЬТТА ДУКХАГIА ДОАККХ

Нов. Лупин керте латтача бригада 1967 шера деза тахавалца № 58 йолча скважинера доаккха мехкдаьтта 2 миллион 700 эзари тонн совгIа да. Из хуа планал лаьрхIачуа дукха а дукхагIа.

Е. ИВАКИНА,
«Горскнефть» НПУ [illegible] отдела начальник.

Калинински электроаппаратура завод 630 ампер силовой цепаш автоматически включении выключении йола керда контакт йоаца приборащ арахеца йолаенай. Цу кечало хьелхагIе а оттаьча программагIа силовой лиещта включени а выключени а ю. хIаьта цар бу болх тешаме а хулийт. Из прибор юкъехьоргья Советски Союза предприятешка йиха а ла Iеш, иштта СЭВ-а доакъашхой-мехкий предприятешка а.

СУРТА ТIА: заводской лаборе инженер Борис Чуприн кердача прибора схема Хансирча инженерашка Ву Динь Нгыеген Выонг Вутен йовзийташ воала.

В. Кунова сурт.

ТАСС фотохроника.

Къахьегамхошта—интернациональни кхетам

Селхан КПСС Ленински райкоме «Пролетарски интернационализмах бола марксистско - ленински хьехами чIанзара зама» яхача темах теоретически конференци хилар.

Конференци хьайийлар КПСС Ленински райкома секретара В. П. Пискунова.

Пролетарски интернационализма керттера принципаш, цун чулоацам, хIанзара зама яхаш яр Грозненски мехкдаьтта института исторе кафедра воккхагIа волча преподавателa В. А. Коптева яь доклад.

Конференце къамаьлаш дир: «Къамий доштех йола марксистско - ленински теории парте программех» темагIа — «Чечингушгражданпроект» института пропагандиста В. М. Измайлова, «Политически дешара система интернациональни кхетам балара цхьаьоцла дешаш» — № 2 йолча школа пропагандиста Г. А. Тютчевас, «Пролетарски интернационализм, халкъашта юкъера доттагIал — ленински къаман политика котъялар» — А. П. Чехова цIерагIча библиотека пропагандиста Т. И. Григорьевас, «Коммунизма материально - технически база чьалхо — социалистически къамаш вегIаахарен уж кхоталарен керттерча хьалех цаI» — ГРМЗ пропагандиста Г. Г. Парсаданова, «Национализмаха шовинизмаха дисача гIулакхашта духьала къовсам лоаттабар — СССР халкъашта юкъера доттагIал дIахо йодиа хана чIоагIдара керттерча хьалех цаI» — № 4 йолча школа пропагандиста Т. М. Погосовас.

Дийнача дешах рекомендацеш тIаийцар конференце доакъашхоша.

С. ШАДИЕВ.

ОТЧЕТНО-ХОРЖАМА КОНФЕРЕНЦИ

Самарддийнахь ВЛКСМ октябрьски райкома отчетно - хоржама конференци хилар.

ВЛКСМ райкомо шера баьча балхах отчет йир хьалхарча секретара В. Быкова.

ВЛКСМ городской областной конференцешка бахийта делегаташ хержар конференца доакъашхоша.

Конференце балха юкъе дакъа лоацаш хилар КПСС Грозненски горкома хьалхара секретарь С. В. Синельников.

ВЛКСМ райкома хьалхарча секретаралла В. Быков хержар.

Отчетно - хоржама конференци хилар цу дийнахь ВЛКСМ Ленински райкоме а.

ВЛКСМ Ленински райкома хьалхарча секретаралла Ю. Марченков хержар.

С. БЕРДОВ.

Дика хоамаш

ДIахо а ишта болх бергба

Лакка къахьегина толамаш даьхар Грозненски тепловозникаша ноябрь бетта. Нормал совгIа 50 эзар тонн халкъа бахамах эша мухь дIа-юха баьхаб. Маьхера дизельни доагор кхоллера цахаддаш къовсам лоаттабу машинисташа. Цу цхьан бетта цар кхоаьда 162 тонн дизельни доагор. Грознера Прохладне кхачалца беза мухь тIабола 80 поезд дIа-юхи йига тоъ из доагор. Декабрь бетта а ишта дика къахьег цар. Халкъа бахама мухь дIа-юха бехьара план 18 декабре кхоачашъе социалистически декхар тIелаьцад локомотивей бригадаша. Доалхача толамашца хьежача цар дерзIача хенах хьалха шоай декхараш кхоачалдергхиларах тешам ба.

Локомотивни депо боалошта юкъе шерра социалистически лаьржай. Цу хьие хьалхара моттиги цIе яьллак эксплуатаце цеха коллектива лелаю. Тепловозий машинисташта юкъе хьалхара моттиги царера кара тела цIе яьлла машинист - инструктор Сальный Владимир хьерте латтача колонна машинисташа лелаю. Дукхача машинисташтеи цар гIончаштеи «Тепловоза дикагIвола машинист», «машиниста дикагIвола гIонча» яха сийлен цIераш еннай. Царех ба машинисташ Чмырик Борис, Исаков Семен, Беляк Вениамин, кхыбараш. Депо ветеранаш Вахтин Павел, Шевченко Василий, кузнец Сергудаев Николай, тепловоза машинист Руденко Алексей, машиниста гIончаш ия. Мастуненко, Зудин, кхы дукхабараш депо къахьегама сийлен книжка тIа дIаязбаьб. ДIало боалча хано а хьалхе дIа ца хецаш хьоалхие къахьегаш дIобаха лерхI лакхе цIераш яьхарача.

Г. АНОХОВ,
тха штате воаца корреспондент.

ФЕРМАШКАРА — КХАШКА

Наурски района «Россия» яхача колхоза механизатораш аьзб аьха баьнна дукха ха я. ХIанз кхашка удобренеш ехкаш ба уж. Цхьаьлдаш фермашка Iойна кхо кхаьщиь дIаозаш йхо лафетк шинь шорш лела шасси я боахаме. Цар болх дика вIаштIехьбаккхар бахьан долаш укх тIеххьарча кхо дийнахь 500 тонн кхо дIадоаржадаьд механизатораша кхашка. Денна 70—90 тонн кхо фермера дIаоз шассе тIа болх беш волча Новоселов Николая.

Укх Iай шин эзар тоннал совгIа органически удобренеш кхашка дIатовса лерхI уххав.

Д. ПЕЛИПЕНКО,
Наурски юрта бахама управлене керттера агроном.

ДИКА САЛОI

Болхлоша дикагIа салоIергдолда гIулакх вIаштIехьдаьккхара, уьахцIене лораелгеи культурно-бытови гIулакхаш делгеи тоадера чIоагIа терко ю «Грозэнерго» администраце, профсоюзни организаце. Дукхьа укх шера 93 энергетикх хиннав вай мехка санаторешка-лечебницашка дарба дайташ, 127 саго салоIача цIечошка отпуск дIайихьай, 527 саг туристически путевках даха хиннав. Сержел-Юртарча турбазе шиша ди довкхаш хиннав 407 саг. Цул совгIа бIаьстин аьхкие вай республикаш, иштта вежарашка йолча Къилбаседа Кавказа республикай исторически моттигашка балхара мукъа болча хана экскурсе баха хилар дукхабараш. Массехаза Каспийски форда тIа баха я хиннаб. ХIаьта № 2 йолча теплоэлектроцентрала энергетикаша Махкеты яхача юрта хозача моттиге уллача сийй турбазо Iай а аьхке а салоIа йиш я.

«Грозэнерго» «Краснодарэнерго» цхьана Iаржача форда йисте Геленджика гаьна доаппаш салоIа цIа хьаллае долалаьа. Баьча юбилейни шера йистедаргда из. ХIара бетта «Грозэнерго» 25 болхлочун салоIа йиш хургьа цига. Парте, правительства къахьегамхой сиш йола йоахка я из. Из дика кхета а деш дег тIара баркал оал болхлоша партена, ер ца кхобеш къахьег баьча юбилейна вакъабалара.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

ДОТТАГIАЛ — ТОЛАМИЙ ЛАРД

Чакхдоаллаш латт эттилетка диьлагIа шу. ДIадахача шерашка санна творчески дукха балхаш а деш вай мехкарча къахьегамхоашта дукха дикадараш карагIдиннад укх шера а. Дукха ха йоаццаш Москве хилар колхозхой ЕрригсоIзни кхоалагIа съезд. Колхозхой съезда доккхийя бехктоккхамеи декхараш хьалхашка оттадир юртбоахама къахьегамхошта, болхлошта, берригача советски наха. Город Грозера къахьегамхой ерригa уйла тIаяхийта хьийжар съезда балхага. Цар хIанз Iомаду цу съезда документаш. Цу гIулакхо къаьста хьахьокх коммунизма материально-технически база хьалъеча вай чехкара болхлойн ахархойн йохаргйоапа цхьоагIо йолашия цхьа уйла йолаши хилар.

Вай мехка коллективизаци ера гIулакх дIадоладеннача хана кадрашца, машинашца, оборудованешца шефски новкъостал дора юртбоахама промышленни предприятей коллективаша. Укх пятилетка шерашка кхы а чIоагIагIа тоаденнад промышленни предприятей коллективаша юрта боахама шефски новкъостал. Хоашма хиллара 1969 шера Iа шийла а хала а дар. гIехьаьлар бIаьсти а. Из бахьан долаш дукха хьалонаш кийсъелар юрта боахама къахьегамхошта. Уж хьалонаш эшаяра юртбоахама къахьегамхоашта цахеддаш новкъостал деш хилар промышленни предприятей болхлой. Укх шера даьтто оалача, хлат, боцаздараш, сомий чузшача дакъа доаццаш хилар 10 эзар студент, дешархо, болхло, гIуллакхера саг. Помидораш хомсаш чузнача наха новкъостал даь ца Iеш материальни ресурсаш а оарцагIаьхар цу гIулакха.

Укх тIеххьарча хана город Грознерча предприятей коллективаша электрически сердал чуйиттай юрташкарча дукхача шIеношка, электрификаци яьй пах бахача пункташка, хьайбай фермашта, механизаци яьй халача балхашта, кийча а яь колхозаштеи совхозаштеи дIееннад тайп-тайпара дукха оборудовани, инструменташ, механизмаш, иштта кийчбаьб юртбоахама чIоагIа эша механизатораш.

Шефство лелаеча промышленни предприятей коллективаша кхашка болх беча наха юкъе дукха политически а кхетама а балхаш даьд.

Город Грознерча промышленни предприятей, транспорта, гIишлошъеча организацей, буввашъ кхыча организацей коллективаша юрта боахама новкъостал даьаз совгIа шоай кертерча балха тIа а дика толамаш даьхад. Города къахьегамхоша социалистически декхараш тIейийцадар шера плане совгIа 10 миллион сома маьха продукци арахеца. Уж декхараш планех лаьрхIачул шиь бутт хьалха кхоачашдир цар.

Промышленни предприятей коллективаша, иштта транспортов гIишлойн организацешна чIоагIа къовсам лоаттабу материалаш хоарра гIехьа, продукцега дIабода нах лохбара. Арахецача продукцега ялабода мах лохбарах укх шера дукхьал итт бетта хачтахьлиденна кхоадьд 3 миллиона гаргга сом.

Пятилетка шерашка дика дегIадаьд экономика дерригa доалхош, къаьстта цун керттера доалхош. Хьадоакхаа мехкдаьттеи газеи дIаяза дукхагIа хиннад, хIаьта арахеца тайп-тайпара прибораш, автоматика средстваш, запасной чаьхаьлаш цхьайттазза дукхагIа арахийцай. Цу юкъа вай лазал совгIа яьккха электроэнерги 27,8 процент я. Пятилетка дийлагIча шера цхьайолча предприятей коллективаша планал совгIа арахийна продукци къахьегама оасрле дакхьара чотах арахийцай.

В. И. Ленина бIаь шу дузача дийна сийленна ненкъабахарни мехкдаьттаноша лаьрхIадар дийнахь бусси доакха «Iаьржа дошув» цу дезача денга кхачалехьа 20 эзар тоннага кхачийта. ЧIоагIа гIиллаутеш гIулакх да укх шера август бетта мехкдаьттакой цу рубежага кхаьчьа хилар. Къаьстта дика толамаш доах «Старогрознефть» НПУ мехкдаьттакоша.

В. И. Ленина юбилейна пакъаьбатага белгалъяьхна хиннача мерапритеех дукхагIъараш чIэх а йоалош дог гIоздоаза къахьегама толамаш доах вай городерча индустрита чакхдоахараш хьийцаша. Шу хинад хьалха кхоачашьд шар шоаш тIаргIа хинад укх даьтта чакхдакъара дукха социалистически декхараш.

Лакхаоктавайни бензина арахецара белгаьяьхна предприятеш толамца чакхьаьхай.

«Грознефтехимзаводы» объединене предприятешка цахаддаш дукха балхаш ду арахецача продукце дикал лакхъяра. Цхьайола мероприятеш производства юкъеяхьарах укх тIеххьарча шерашка дукхха а дикагIа чийнад арахеца мехкдаьтта продукци. 20 совгIа мехкдаьтта продукташ доазод арахьарча 15 мехка дIаухийта «Грознефтезаводы» объединене предприятешта юкъе хьалха латтачарех я Грозненски химически комбината, А. Шерипова цIерагIча нефтемаслозавода. КПСС XXIII съезда цIерагIча крекинг-завода, кхыча предприятей коллективаш.

Социалистически яхье дика толамаш доах Грознерча машинаш ечеи прибораш ечеи предприятей баллоша а. ТIаийцача социалистически декхарех цара планал совгIа цар реализаци е йиша хинна продукци 300 эзар сома маьха яр. Уж декхараш хIаьалехьа тIаьхоачашделхь Белгалъяьхина дика къахьег «Красный молот», ГРМЗ, Грозненски опытни завода, «Нефтехимзапчасть» завод, Автотракторзапчастей заводо, кхыча предприятей коллективаша. Сихха дукх Грозненски «Электроприбор» завода коллектив арахеца продукци а. Пятилетка шерашка ер дегIаенай 6,6-за.

Електроприбор[illegible] промышленносте доалхой коллективашна хьоана шоашта хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашду яйгача, кхачан, хьу чаккхоахача промышленноста, наха-бытовой гIулакхаш деча организацей, кхыча предприятей коллективаша.

Города экономика сихха дегIабоалаар дукхача даькъе балха тIа хьалха латтачар, новатораша, бригадай, участкай коллективаша хьинар кхо да деш, къахьегар иийша да. Города къахьегамхоша дегIаьда хинна хьалаьхар 1970 шера 22-гIа апрель хьатIакхачалехьа шоай пхе шера заданеш кхоачашъяра «Красный молот» завода токара воа. Бензинкоси Гарожни оборудовани заводa шлифовальщика нова Пузинаси дIайолаяь инициатива. ХIанзлехьа социалистически яхье баьнача дукхкхача болхлоша тIеххоачашдаьд шоаш тIаийца социалистически декхараш, «Красный молот», ГАРО, «Электроприбор», консерваи заводийи слюдяной фабрикан бIаь совгIача болхлочо хIанзлехьа пхе шера план кхоачашдьяь. 1972 шера чотах къахьегаш я Грозненски слюдяной фабрика къона болхло Л. Хакимова, Л. Егорова, Я. Джапаева.

Вай городерча промышленни предприятей, транспортеи гIишлошъечеи организацей коллективаша дог раьза хинна хьалласьхай производства организацехара чотах экономически эффективность лакхъяра Грознески химически комбината дIайолаяь инициатива. Цу гIулакха гIадерзадаь дукха балхаш ду цар. Цахаддаш къовсам лоаттабу, къахьегама оасрле, арахецача продукце дикал лакхъяра, керда техникеи технологии производства юкъейхьара, дукхача предприятеша шоаш тIайица декхараш толамца кхоачашду.

Промышленноста балха итогаш яьчул тIехьагIа гуш да цхьайолча предприятеша шоай резервах бизза пайда ца ийбалга. Дукха моттигаш нийслу къахьегам Iалаш лараш тIа вIаштIехьбакихайза а.

Шеххаштта кхоачамбоацараш нийслу гIишлой хьалъеча а. Дукхача гIишлошъечей организацеша е йоагIача хьесапе йоакхо яц объекташкара къахьегам нийса вIаштIехьбаккхара. Эсала лел, дикагIйола технологи, аккордно-премиальни система производства юкъехкхьара гIулакх а. ГIишлошъераштa эша хьалаш Iалашдац.

Уж кхоачамбоацараш дIадахара В. И. Ленин ваь бIаь шу дузача денна къахьегама совгIат кийчдара хьинар кхо ца деш къахьег Грознерча промышленни предприятей коммунисташа, берригача къахьегамхоша.

А. ДАВЫДОВ,
КПСС Грознески горкома секретарь.

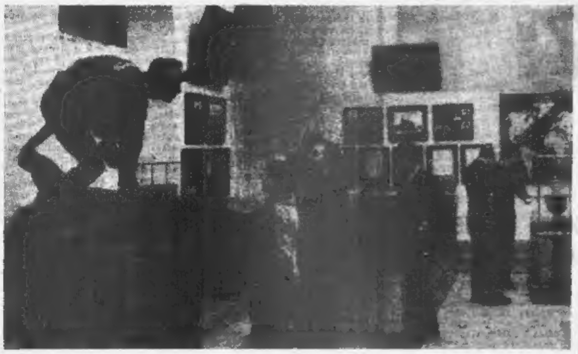

Москва. В. И. Ленина Центральни Музей капитальни ремонт яьчули экспозици кердаьяьккхачули тIехьагIа ший наIараш юха а хьайийлай.

Залашка хьаотталаьд 500 гаргга керда лениниски партийни документаш, кхыйола материалаш.

Экспозице дукха да К. Марксеи Ф. Энгельсеи Россеяра гIулакхаш дувцаш, хила кийчъенна хинна эрсий революци йовзийташ дола документаш, иштта 1905 шера хиннача событей лоархIам хьагойта документаш.

В. И. Ленин ваь 100 шу дузаш здане кхоалагIча этажа тIе кхы итт зал я кийтье еаш.

СУРТА ТIА: 1905 шерарча Революцена хетаяь зал. Ардехьа — «Булыжник - орудие пролетариата» яха И. Шадра скульптура.

И. Грановски сурт.
ТАСС фотохроника.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ДОККХА ГIУЛАКХ КХОАЧАШДЕШ

ИтталагIа шу да хьехархо коммунист Болгарь Николай Иванович партийни дешара системе пропагандист вий. Дукхача къамех болча Сары-Су яхача юрта бахача наха педагогически балха ветеран хиларах ийша ца Iеш дика общественни хиларах а вова из.

Партийни дешара школе ухараштa КПСС истори хьехаш ва нов. Болгарь. Истори хьехарал совгIа Николай Ивановича царна хьех политически книжка миштa деша деза, марксистско-ленински теори дешаш миштa Iомаде деза.

Болгарь КПСС истори хьеха воалаенначa укх шин шера дукхагIа хиннаб деша ухараш. лакхбениаб цар парте историцара безам. ХIаьта политически кийчбалари-юкъара дешар тайп-тайпара хилари бахьан долаш тайп-тайпара кхеталду ладувгIараша шоашта дIахьехар, цхьабараша аттен вохлар хаьлагIеи кхеталу дешар. Цудукха нов. Болгара царех хIаране къаьст-къаьста терко ю, халагIа кхеталераштa новкъостал ду. Из бахьан долаш деша ухараштеи пропагандистаи юкъера буцам чIоагIа ба, деша дукхагIа дог дIагIа.

ХIаьта нов Болгарь ше а даим дешаш, политически дешаш кIоаргагIа Iомаде гIерташ ва Хаттанца лаккхъю цо ший идейно-теоретически знанеш, пропагандистски говзал лаккхъю, ше хьехар ладувгIараша дикагIа кхеталергдола формаши методаши лех.

КПСС истори хьехача Болгара керттера форма я обзорни лекци. Цу тайпара хьийхар цо «Социалистически революци дегIайоаларан Советай Iедал чIоагIдаран тIехьа парте доаттабаь къовсам» яха тема. Беседа а еш обзорни лекци дешаш хиларах дешаш барий дикагIа ладувгIа дог доагIа, хьехаш дар кIоаргагIа кхеталу цар.

Пропагандиста дешаш барех хIаранеца къаьстта гIулакх дела ду, миштa деша деза хьех, конспекташка хьеж. Цо къаьстта терко ю Ленина произведеней конспекташ оттаяра. Укх шера шин заняти яьй цо «Сийлахь-йоккха почин», «Социалистически яхь миштa вIаштIехьъяккха еза» яхача Ленина произведеней конспекташ миштa оттае еза дувцаш.

Индивидуальни болхе дешаш барех общественни гIулакха юкъе хьинаре дакъа лоацаш бола нах хьахулийт, цо политически дешар шоаш кIоаргагIа кхеталергхиларах бIубелийт.

Масала, диъ шу хьалха юххьанцарча политшколе дешаш бав коммунисташ И. Батаеви И. Талубаеви. Политически дика кийчбенна бацар уж, атта хилацар царна тема кхетае, дешара программа Iомае. Бакъда, пропагандиста дешара безам тIабахийтар бахьан долаш новкъостал дарах дика кхета баьлар уж.

Заняти чаккхьийначул тIехьагIа дукха ха йоаккхар цар шоашта цига хьийхачох лаьца пропагандиста къамаьл деш, хаттараш дера, кIоаргагIа кхетаде гIертар Iомадеш цар. Диъ шера дийка лакхбеннаб цар политически кхетам. ХIана царех хьинаре политинформатораш хиннаб. Мехка а доазол дехьа а хула керда доаргIа хIане событеш дIайовзийтам хоттоаделиа беседаш ю цар.

КПСС истори а парте ЦК Пленума решенех, кхьдолчох цо дувцийна а пропагандиста Болгара хоаме тувцачунна ладувгIарий безам тIабахийта, цар тема кIоаргагIа кхетаергйолаш дIахьеха. Цунна мог партийни дош колхозхошка дIакхачийта, общественни гIулакха цар' безам тIабахийта. Болгара кулгал деш йола школа тха районе эггара дикагIчарех я.

Партийни дешара системе КПСС истори Iомаяра школа дика вIаштIехьъяьккха болх беш я. Укх шера дукха нах боагIаш а дика ладувгIаш а чаккхъийнай цхьа заняти. Болгара шин заняти яьй коммунистически болхлойн партей дунен халкъанта юкъерча Московски Совещане итогех. Цул тIехьагIа цу темах семинар хилар. Семинаре дика къамаьлаш дир деша баьIача А. Долгова, А. Оралмамбетова, В. Ненциева, кхычар.

ХIанз вргIаназ программни материал — «КПСС мехка социалистически революци котьяьккхар» я. Эггара хьалхара социалистически хувцамаш да пропагандиста Болгара дувцаргдараш.

Пропагандистски болх дика барах И. И. Болгара цIи КПСС Шелковской райкома сийлен Дески тIа дIаязъяьй. Ший пропагандистски опыт лакхъяра, Ленина вахари цун революционни гIулакхи кIоаргагIа довзара Ленин хиначa моттигашка вахийта хиннав Николай Иванович Болгарь.

Е. ФАРНИЕВА,
КПСС Шелковской райкома секретарь.

КОММУНИСТ — РАЦИОНАЛИЗАТОР

Дукха къахьегам хаи йолйора Назранерча мельзавода слесараша мельницей валиш хьалоэхаш. Поккха жIов я етаю хьалха дезам хулар уж ЧIоагIа хала болх бар из. Цул совгIа цона цккваш лаххар, кхы пайтана йоацача йовлар жIов оттарах. ХIаьта запасной шкиваш ярзар. ТIаккха уж я Вороншка даьа бар.

Дукха уйла йир завода керттерча механика Аушев Муса из гIулакх лертIадаьккха гIерташ. Цо юхьанца хьайир шоггаш хьайоаха хIана. ЙоагIаш йолча мастаиненца йога а е, тIайийпар из рационализаторски предложени. Из бахьан долаш шийлаи дезь па сейн мукьнейоал завод. хIаьта цунна дувзадена дола балхаш де ва дезаш вац а боал мукъа кхийола балхаш дара. Из рационализаторски предложени юкъейоалларах шера 3000 сом кхоаде йиш хилар завода.

Уж тайпа рационализаторски предложенеш хьалха йоа Аушева. Из ер цун дукхагIа болх предложени.

БархI шера шера да дешаш шиъ 21 шу долча хана Азербайджански ремонтно-механически заводе балха воал из, токара учени а волаш.

Цу шу даьлча токара дикара квалификацерзаи разряд лу цунна. Баьхьаз ступах кхоачамбаь Iан хIана довзара гIора волч хIаниги саг. Цо кIоаргагIа Iомаю ший говзал, Iомаю цунна юкъаенна йола профессеш. Ше производстве балха воаллашехь, цо Iомаду шофера, электросварщика, литейщика, слесара балхаш.

Цунна массе хана дагалатт рационализаторски уйла, 1952 шера шу цо эггара хьалхара рационализаторски предложени ремонтно-механически завода. Цу предложенна токаре станоцаш мукъадолле цхьайола оттхаш е ца еаш, из бола сверлильни станоце а бергбалаш. Из бахьан долаш завода боккха пайда бол. Аушева цу шера цхьаькха предложени хьийейоалаю — «гулаш» уигташ йола токарах патрон тергадаккха техне ца. Из дарах заводa шу эзар сом гаргга пайда бол.

Шийна говзал Мусас дIайоаийта йоаде болх беш саьгрдашта. ГIалгIай, казахаш, эрсий, немцой ИЗабу цо токарие йоадхаш да.

1956 шера слесараьла болх бе Назранерча мельзаводе вола Аушев Муса. Цул тIехьагIа токара болх бу цо. Ше болх беш йолча участкa механикаш дайна латтаргйоаллам гIулакх вIаштIехьдаьккхаа цо. Нагахьа ханна заводе ца йиаш моттиг яттача болх бан хIаьтта мара вIа ца хиларах, бийса йоларой, цун салоIа ди хиларах, отпуске хиларах Муса дешаш кийча дул заводе диза.

Бола дика барал совгIа Аушева хьинаре дакъа лоац завода коллективна общественни вахара юкъе. Профсоюзе заводской комитета членалла а къахьегама тIагIоала дувлача къовсамий комиссе председателалле а хорж из. ХIаьта 1964, 1968 шерашка ревкомиа председателалле а хийрхад из.

Завода партийни организаце КПСС членалла дIаэц Аушев дика производственнаши общественнаши хиларах тарра. Коммунист хиларах тарра производстве хьалха латтарех ва хIанз Аушев Муса.

Завода дикагIйола слесараш Точиев Мурад, Пугоев Махьмадгири, Могушков Iаламбий, электросварщикаш Аушев Аюб, Алхастов Мударбий, кхыбараш шоай балха хIанча хIаман тIаьхьассова а дагабуве шоай керттерча механикана Аушев Мусаьна, цо цаьна кхеташ а ду.

1964 шера дика коммунистически къахьегама ударник ва из. Муса иштта «Социалистически яхьа отличник» а ва.

Аушева хIанз а дийтаяц рационализаторски гIулакх. Ший рационализаторски уйлаца цо даима новкъостал ду завода, кхегаюрата гIо де цар шоай болха говзал кIоаргагIа Iомаера.

С. ПАРОВ.

БАРТ ТАЙНАЧА КОЛЛЕКТИВЕ

ДIадахача шера Вознесенски яхача станицана гаьна йоаццаш кхал а яь, вышкомонтажникаша дIаелар мастер Сальников Александра керте латтача бригада № 835 йола буровой. Цу буровойна 3670 метр кIоарга бурув тоха дезар. Цул тIехьагIа мара тIакхачь йиш йолаш бацар бурувлеттараш цIаларча мелови лехкдаьтта тIоапашта. Цу майда тIа эггара кIоаргагIа геолого-технически хьалаш долаш, царех бурувлеттараш дIакхетабеш, хьалхашка латта декхараш бахктоккхаме чIар дIахайтар массаьена я. Ховша хиллара бригаде дукхагIйолча бурувлеттараша хьалха дIаехьача хана а даьдар уж санна дола бурувлетта балхаш. Дукха мелови скважинаш кийсъеьар цар. Цудуаьа къаьстта терхам тIаболхийташ тавхамаш ду мастера керда балха баьхкача бурувлеттараштa. Скважинана ээари йоацаш бурув тохара бригада кIара члена йола ьхаама я.

Иштта кийчо яьчул тIехьагIа юххьенца турбинни бурув тоха болабелар уж. Бурув кIоарг ма делахьегаьа хIамига диаметр йолца остащие болабелар бурув тоха. Из бахьан долаш дикка лоххьелар бурув гохара сухал. Шоай оборудованена дика доал а деш, къахьегар бахьан долаш цхьаьккха хьоазам ца хулийташ болх бир цига слесара Шишов Михаила. Цо массаза а ший хапнехьа хьекий ремонт йий кийчйира буровой оборудовани. Иштта массане а дог лазаш къахьегар бахьан долаш 2700 метрага кхаччалца хьовзам ца хулаш кIоаргадлар бурув, цул тIехьагIа дукха хьалонаш кийсъелар бурувлеттараштa. Майкопски отложенешта сиха чубаьа болабир маркхал. Мастера юккьаьнца нийслуш дезар цу тайпара гIулакх. цудуъье сиха бурув тохача хьаера мел эша наполнителаш, бентоничвай лоабат, генарий кIореш. Ши бутт совгIа ха яьккхар бурувлеттараша маркхал кIешгагIа чубайтара къовсам лоаттабеш. Шоашта хьалхашка латта декхараш толамца кхоачаш а деш цхьаккха эвари ца хулийташ чакхбаьккхар цар из болх. 3,200 метр кIоарга бурув а тохаш. тIерча мелови тIоапашта тIакхачар уж. Дукха дешош, бийсаш дIаккхухьар мастера балхара цIа ца воаш, цо дика кхетадора тоха деза бурув кIоарга хилар а. Цига цахаддаш тIаьхьожам лоаттабе безаьга а.

Дукхьаз мел нийсъенна хьалонаш шие а яи, укх шера сентябрь бетта проектах лаьрхIача хьисапе 3,670 метр кIоаргадалар бурув, цул тIехьагIа скважина чу Iочуяхийтар йиъ дийнови колонна. Из Iочуяхийтача тIехьагIа цемент а хьехха кийчйир скважина.

Бурувлеттарашта карагIдийнараш дика дар, отьабакхьа, из скважина тахкара хьалхачка эггара декхараш кхы а бехктоккхамегIа дар. Коттора геологически службана ейха буьзам а лоаттабеш тохна йолайир скважина. 2300 метр кIоаргачара йоккха мехкдаьтта хIеж техар скважино, пот боккха кхаь хилар лаьттан цехаш техкараштa. Укх зеводка кхоалагIча промысла мехкдаьтта доахарашка дIаенай из скважина. ХIара дийнахьа буси скважино ду «Iаьржа дошув» 300 тонн я.

Скважина бурув тохача а из тохкача а хьинаре къахьегараш белгалбаьннаб бурувлеттараш Митрофанов Николай, Горбоносов Петр, бурувлеттарий гIончаш Штомпиль Дмитрий, Пресняков Василий, лаборантка Колесникова Галина, кхыбараш.

ХIанз мастер Сальников Александр керте латтача бригадига еннай юрски тIоапашта тIакхачара тIеххIоарга бурув тоха дезаскважина. Керда хьалхашка латта декхараш шоаш толамца кхоачашдергхиларах дог тийша ба бурувлеттараш. Цу скважина пхи километр кIоарга бурув техарга дар.

В. ТАГУРОВ,
«Ленина байракх» яхача Малгобекерча газета болхло.

«Ростовски пресня»

Шоай предприяти хьаьнна 100 шу дизар белгалдаьккха кийчлуш ба Ленина цIерагIча электровозашта ремонт еча Ростовски завода (хьалха хинна Владикавказски машинашкъа керттера мастерскеш) болхлой, инженераш, гIулакхера нах. Юбилейне хетаь моттигерча издательства арахийнад «Летопись Ростовской Пресни» яха книжка, завода истореи революционни традицеиa дола документальни дувцар.

Революце хьалле дукха хьалагIа а болх беш 6 эзар гаргга саг а волаш йола йоккха предприяти яр керттера мастерскеш. Эрсий болхлой болам хьахиначa юххье укхаза ший гIулакх деш яр «Къулбеттерча эрсий болхлой союза» филиал. ХIаьта цул тIехьагIа вIашагIъехлар «Революционни болхлой центральни кружок».

Керттерча мастерской район «Ростовски Пресня» яха йоалаеннай 1905 шера деиз. ГIайттача пролетареша чоккеиний хьокхамагIа шоай предприятии посёлок пачхахье жандармерике йоккхагургйоаца чIоагIале а яь дIаоттаьча хана.

Революционни гIулакхаш чакхдахаш гражданска тIема шерашка Шеча Эскара доккха новкъостал даьр бахьан долаш Советска правительство 1925 шера ЦIеча Байракха орден елар мастерскешта. Болхлой коллективана орден дIаелар гIараьлнача советска полководца, мастерской сийлахьча слесарaлла хержача Фрунзе Михаила.

Книжка тIа дувц «Ростовски Пресни» истореца шоай цIераш ювзаенна йола Коммунистически партеи Советски правительства боккхийча деятелех. Ветераний сийлахь традицеш хьаллоаттаеш бола болхлой хIанзарча новкхала карагIдийнача технически производственни хIамашта хетаяь да книжа тIеххьара кортош.

Петр ЯЩЕНКО,
АПН корреспондент.

ХЬАЛХАРА ГIОНЧИЙ

Ачхой-Мартана района «Новосельский» совхоза пенгазеташа болх дика бу.

Къахьегама дисциплина телхаерашца, балхах къелкарашца, халкъа рузкъа ца кходерашца дира къовсам лоаттабу совхоза «Комсомольски прожектора» членаша. Цар арахецача пенгазето каст-каста рейдаш ю. Иштта номер аккъ йолча тракторни бригаде комсомольцаша яьча рейде гучадаьккхар бригада территори бIехк хилар. Лостам боацаш, дIа-хьа кхесса улар инвентарь, маьхеза деталаши механизмаши мукх а юаш ядар. Уж кхоачамбоацараш сихха дIададьар пенгазета выступлени яьча тIехьагIа. Цу тайпара кхоачамбоацараш гучадаьхар «Комсомольски прожектора» оагаво цхьоалагIча тракторни бригадеш а.

Совхоза болх тоабе иштта гIо ду «Рабочий контроль» яхача пенгазета а. Халкъа тIаьхьожама группа инициативах арадув из пенгазета. Производства лоархIамеза дешах дуц цо.

«Новосельский» совхоза партийни профсоюзни организацей орган яр «Совхозное производство» яха пенгазета. Цу тIа дукха ауа пайдана дар. Масала, производстве хьалха латтарой опыт юкъ, къахьегамца шоай сий даьккхараш буц, кхоачамбоацарши гучадоах.

Цу дерригаш а новкъостал ду совхоза къахьегамхоашта тIаийца социалистически декхараш кхоачашдайта.

Н. СТЕПАНОВА.

КIОРЕИ ИНФОРМАЦЕИ ИНСТИТУТ

КIорен информацей общественни Институт хьайийлай Новокузнецке. Цун йиъ факультет я: горни, энергомеханически, экономически, кхераме техника. Институте хьехараш «Южкузбассуголь» яхача комбината керттера специалисташ ба. Керда дешара заведени вIашай города кIора предприятешка болх беш ши эзар совгIа инженерно-технически болхло хиларах. Царех дукхахчар 10—15 шу хьалхагIа инженерийи техникийи дипломаш хьаийнад, хIаьта шахтера техника хаддалаза кердайоаччаш я. кIор баккхара технологе эргIайоалаш тоаш. Шеххаштта дешар да хуле тIехьабеса тарлу. Кузнецки бассейно эггара чIоагIагIа механизировани я хIанз Новокузнецкера шахташ. Укхаза юкъейоалаеш я планировани экономически стимулировани керда система.

Владимир ХРИСТЕНКО.
(АПН).

В. И. Ленин вах 100 шу дузача денна сийлеяца пакъьбала гIерташ, кхинар кхо иа деш къахьегаш бу «Красный молот» завода кузнечно-прессови цеха кьшкипхьараш юи. Савченкон Асхахановн. Цхьа смена дIаяхийтац цар норма. 150 — 170 процент кхочуш ца еш. ХIинз 1969 шера производстенни план толлэмна кхочуш а яь, пятилетки тIеххьарча шеро чотах къахьегаш бу уж.

СУРТА ТIА: кьшкипхьараш Н. Савченкон В. Асхахановн.

И. Пляпов сурт.

НОТ — КХАШКЕИ ФЕРМАШКЕИ

ХIинз вай республика колхозашкеи совхозашкеи боккха болх бу боахамашта, отделенешта специализацеи яра. производствана концентрацеи яра. Дуккхача вай боахамашка дукха балхаш дахь лаьтта деладаяа культура лакхъяра а. Иштта, кийса ду хIинз предшественникашка хьежжа юртбоахама культураш кхашка дIаниисъяра балхаш, лаьттан агрохимически составага хьежжа ехь кхашка органически минеральни удобрени. ТIеххьарча хана дуккаГа кийчу ахьара хьисапе лаьтта.

Хьайбаш боахаме а хиипад цу тайпара дукха хувцамаш. Хьайбаш леладераш боккха теркам тIабохийт хьайбай продуктивность лакхъяра. Цу хьакъедла боккхача лоьрIаме до боахамий хьалашка дишаГIа доьла фук доьла шинараш хьал а кхедеш, нарца детташ долча доахан Iулаш тоадар, оленевной доахан хеъжар, дукха кхоабе хьайбаш дуккаГIа хилийтар а цкъ дикел лакхъяр а.

Ухх тIеххьарча хана дуккача колхозашка, совхозашка сихьяи чуйна дальнаца алата обработка яра процесс. ДIахо йохача хана цу гIулакх кху а тоадара лоьрхIаме да цу хьакъе деча балхий къахьегаша овсарле лакхъяр. Цу хьакъехьа дукха дика гIулакхаш карагIдальнад Грозненски района совхозий, Сунженски района дуккача колхозий къахьегамхоша. Эргадахьа тоадахь цу боахамашка центральни хьаттатка деш дола балхаш, къахьегама овсарле тайп-тайпарча нахьъаша айна. Из бахьен долаш хьатташка деш долча балхий овсарле 4-зза лакхъеш, лоацъечнай чуйпача алата обработка яра ю, хIаьта алапега дIадоьта вхча пюзза кIезигденна.

Республика ерригача колхозашкен совхозашкен хIара боахача хьалашка хьежжа оттавый нормай группаш. Цу гIулакхо торо хулийт технически нийса йоля балха нормаш механизированни долча балхашка юкъехиахьа. Цу тайпара нормаш балха юкъейихий кулгашцен гоьраннеп деча балхаш, тракторашцен транспортацен деча балхаш, техникана ремонт еча.

ХIинз вай республика дерриташ хIада деп аьнна долча боахамашка пайда ийбеш и групповой метод. Из метод балха юкъейоаллий цхьа чуидеча доалаль ца Iеш, из дIадуьчен лаьтта оахачен, силоса йийна культураш чуэцачен, кхычахьа. Цу гIулакхо торо хилийтай уж балхаш деча балха ха зехьа боа-ца ойга, оахийсан динатIа пайда эца.

ХIинз вай республика йийтта шурий-товарни ферме дIадоьлалахь къахьегаьа Iилана ларда тIа вIаштIехьбаккхадта. Цу фермашкара 300 а кхаа ния сале бохк беш я, 3100 Iатта гIулакх ду цар. Из бахьен долаш тори хиинан хьайбаш лаладерий къахьегам аттача баккха а, хIаьта цунга хьежжа, производствени хьокхамаш лакхъе а.

Дуккача районий боахамаша чIоагIа тоалахь юртбоахама техникана ремонт елга а. Иштта, Сунженски, Шелковски, Наурски районийн боахамашка вIаштIехьдаьккхад бIарчача шера техникана ремонт елга. Тракторашта гIулакх ду мастераш-наладчикаш керте лаьтта звеньяшта. Кердача методах гIулакх ду хIанз 60 процент хьалча машинно-тракторни паркана. Из бахьен долаш тракторашцен, кхыча юртбоахама машинашцен ремонт ярга дIазоьда ахча кIезъдача рахама цхьан сектора лахьрIаьча дIадахача шера 1965—ча шерарчул 32,6 кезиг кIезигденнад, хIаьта ерригача республике — 130,3 эзар сом.

Тоалуш лаьтт кулгалдела а Сунженски района «Путь к коммунизму». XX-ча партсъезда цIерагIча колхозашка вIаштIехьъяккхай диспетчерски служба. Цу гIулакхо торо хулийт производственни лешаш цу саххьате хьестаде.

ТIеххьарча хана боккха теркам тIабадийтаб къахьегама культуран эстетикен лакхъяра, ахерамален бокъонаш ахоачашъяра.

Цхьабакъда белгалде доаца хIазатца юртбоахама производствана НОТ-а элементаш юкъейоаллаяра кел дахь балхаш де дезачул яра йохьиж мара йоацилта. Кхы а дукха да хьайбаш леладеча дакъе де дезараш, хIанз аьлча дукха да хIанз а кхоачамбоацараш. Лоха ба кулгаца деча балхашта механизаци яра боарам, дуккаГIа бола хьайбаш леладераш хIанз а цаьп сменах болх барга бехьабац. Из бахьан долаш Iуьйрнна дийь сахьат дальча деиз сайрийна ийс даллаяна болх бе безаш хул уж. Цудухьа нийсаду хьайбаш леладара кадраш балхара дIаухаш моттигаш. ХIаьта цох хула зе лоазаш а. Цхьаццадолча боахамашка фермаш хIанз а цхьан сменах болх беш хилара бахьан из гIулакх эргадаккхара эша хьалаш доацаш хилар да. Цун бахьан да цу тайперча боахамий кулгалхоша шоай къахьегамхой йоакхо еш ца хилар. Кхыча гIулакхаша дашха йиш йолаш дац Грозненски района Грозненски шурий, «Горячеисточненский». Урус-Мартана района «Горец» совхоза шурий-товарни фермаш хIанз а цхьан сменах болх беш хилар. Къахьегамхой балха ханах бизза пайда ца эцара, хIаьта бу болх производствана пайданегIа хургболча тайпара ца бара бахьанаш кхы а дукха да. Дуккача хана бьча тIахьожамо хьахьеккхад хьайбаш леладерашка дулха тьаккхарч кхоабача къахьегамхой балха ханах 40 процент лехьа йоаш хилар, хIаьта наьна тьаккхаршта гIулакх лечар йоа ха 38 процент, доярхой — 29 процент, сиръдикна — 29 процент, же Iуа — 40—20 процент я.

Дукха да даиза механизаторий къахьегам аттача баккхара хьакъехьа а. Трактористаша-машинисташа механизированни юртбоахаме балхаш деча пайда боацаш йоаш ха а дукха хилар гучадаькхад бахча тIахьежамо. Цу категориГа болх берой къахьегам талхача гучадальнад цар йоаю балха ха 29 процент хилар. Къаьстта дукха йоаю балха ха алата культураш дIаюйча — 39 процент.

Юртбоахаме НОТ юкъейоаллияр творчески а, хIаьта кадязза тохкам оаше а гIудаяй да. Цу гIулакха керттердар да производствана тайп-тайпарча довкьоша деча балхашка дIайода ха тахкар, къахьегам нийса вIаштIехьбаккхара, хIаьта къахьегама овсарле лакхьира наькъаш лахар, царех бизза пайда эцар.

Хелдача торио эзаш гIулакх да прогрессивни методаш лехар, хIаьта балха юкъейоалле лахьрIараш сихха къахьегамхошта дIабовайтар.

ХIара боахама кулгалхоша, къахьегамхоша, специалисташа кхетаде деза НОТ производствана юкъейоаллияр дIахо йохаме хана социалистически юртбоахам дегIабоалабара керттерча хьалех наI хилар, хIаьта цунга хьежжа, лостам болаш хила деза цар хьинар, хьанахьал.

О. ЮНЕЕВА,
Нохч-ГIалгIай АССР-а юртбоахама Министерстве къахьегам вIаштIехьбаккхаран аланан отдела начальник.

В. И. ЛЕНИН — ПЕТРОГРАДА ОБОРОНА ВIАШАГIЪЕЛЛАР

ЮДЕНИЧА БIУ БОХАБАЬ 50 ШУ ДИЗАРГА

РОССЕ къахьегача халкъо паччахьа одмодержави дIаьяккхачул паччахьалкхен Iендал ший бе доллачул тIехьагIа дуккха халкъашта юкъера империализми цура контрреволюции цкъа санна дуккхала а пролетарски революце садикъе гIийргай из хьаннинача цу — городе Петрограде. Цхьабакъда, революционни Питер духьал а эттар, кот а яьлар. Цун турпал обороиана дегаш урсеттадьри из вIашагIъеллари Ленин хиннав.

Владимир Ильич вар Керенски-Краснова контрреволюционни мятеж йохаяра 1917 шера кхоана 28 октябрь (10 ноябрь) бе яхаш тхоьхара вIашагIъелача комиссена кулгалдеш. Кайзеровски Германи Советски Россех, цу даькъе Петроградех а, летача хана 1918 шера юхе къахьегамхоша терз бе а делла гIаьрахошта лоаттабаьча ерригача къовсама са дар Ленин. «Социалистически Дай-махки кхерам тIабесса» яхача довзаш долча 21 феврале арадаьннача Совнаркома Декрета автор вар из. Советски халкъо ший кортмукъале бохьен долаш лоаттабаьча къовсама программа а хинна лIаьттар ленински Декрета положенеш.

Кхерам тIабоацаш йиса дар Петроград Антанта похоз йолча хана а. Керттерча капиталистически державаша вIашагIа а летаи, тIом бара хилиза ирт мел йоацача хIамаша Iалашдем цар шарал. Юденич керте лаьтта кIайчар Къилбаседа - Малхбузехьара эскар олаш дар. Наступлени йолаяра аьттув бола ка лехай цар адмирал Колчак — цу хана Россера престол хьалаца гIийрта, керттерча массе лагIорахьара хьаллаца гIерташ.

1919 шера май бетта юккъе Нарвана юххе вай фронт чоаде а яь Питергахьа болабелар Юденича бIу. Юденича эскара гIо доря Балтийски форде тIа гIоала лайнача английски эскара кемаша, белофиннаша, буржуазни Эстоне бIуво. Июнь бетта юккъе Петроградера йистте хьатIаьттар моастагIа. ТIом болабелар Красни село, Гатчина районашка.

Большевистски парте ЦК-те тIалийом В. И. Ленина язъяь Петроградски фронт эгара лоархIамегIа лархIара хьакъехьара сецама проект. Владимир Ильича указанегIа сихха Питера тIаозадоладир керде эскара довкъош, эскара тIахьеха болабелар къахьегамхой а из санна йола моттиг аттача хана массаза а хулаш из дарра, эгара хьалхарча аргIанна коммунисташ а.

Шийла лонагIа кхы цхьалкхантIа ловргдоацача тайпара ховра В. И. Ленина моастагIий бохьанна йола планаш хьагучаяха. Юденичаца лоаттабаьча къовсами опытагIа гIалат иа веллаш вывод йир цо вай тыле хиннача контрреволюционни элементашо шоай наступлени хьаллацара кIайчарда дийча лоархIамий хьакъехьа. Цу халача деношка ВЧК органаша хьагучa а яьккха, зулам де могардоацача кьаккар кхыча махкий дуккача паччахьалкхенацца дIахьа оагIув а болаш ший гIулакхаш чаккдоахаш хиина «къамай центр» яха шпионски кIайгвардейски организаци. Революце моастагIашта новкъостал дийзар Красная Горкен Серая Лошади яхача фортаwна гIаьттача матежаша а. Массехи де дадалехьа матежникаш хIаллакбир Советски ГерзашцарIа Iиэзара.

Оборона латташ лиpa тIом а бени, Шелхе Эскаро, дукха ха яладаьлла наступлени а йолаяь, озка чаккдоалаш Петрограда юхера тIехьашка кхайсар кIайбараш. Цхьабакъда, шоай уйлош йитандар империалисташен цар Iуьшен. КIайгвардейски Къилбаседа Малхбузехьарча эскаро, дийнача низацен техникацен ший мутIараш хьал а дина, сентябрь бутт бооаш юха а наступлени йолайир. ХьалхагIа бьчча тIем тIа халача атта хиина вай 7-ча эскара бIу моастагIчо еттача хIамашта дукъьала латта ца а могаш, тIехьакакхье болабелар, юха а кхерам тIабессар Петроградa, хIинз боккъонца массехи бутт хьалхагIа тIалаьттачул боккхагIа а болаш.

Юденича керда йолаьча наступленеца хьакъехьа В. И. Ленина язьдьдар, ца ейнеор и, Къулбехье вай еш йолча наступленина гIара вай теркам дIатувлабар дулахь лолаеш йола, аьнна. Юденича бохаш сихагIча тайпара йоахе дьича дехкар эттадир во большевикий партена, Советски Герзашцарча Низашта хьалхашка. Владимир Ильича председательдо а деш 1919 шера 16 октябре бийсанна хиина Оборона Совета заседани хьежар Петрограда районе эттача хьалага. Цига тIа ца яьаш тIехьашка кхесар город хьалхагIе а дIаляра хьакъехьа Троцке еина капитулянтски предложени. Оборона Совето решени тIайицар моастагIчо тIемаца мара ког Iоттабаьлла дола лаьтте дIа а ца кедаш, легIаца шин тIайом мел болча хана Петроград лораяра хьакъехьа. ШоллагIча дийнахь «Петроградa болхлошкан цIеэскархошкеа кхайкарал дар Ленина, къаьрега едемашц Цlена Эскара тIемахойн эксплуататорски классашца хелдамболлаш къовсам болабара тIа а чехаш. В. И. Ленина хьаккхайкадир эксплуататорски низаш еша а даь котало ца яла йиш ца хилараш ма зог тийша хилар.

Петрограда юхье тIом латтача районе цхьан шера шозлагIа юха а кедда резерваш тIагулъяла йолаелар. Уж дерригa низаш тIа хьера юкъерчал доацаш кулгалдеш вар Ленин. Наступлени йолае советски бIу кийчбара кулгал а яьш. Владимир Ильича белгалдир цун наступлене керттера лоаттамаш а — Ямбурги Гдови.

21 октябре наступлени йолайир Тосно-Колпино тIаьза лаьттача 7-ча эскара бIуо узарна гонаре. Массехк де даьчнача тIаьлла чIоагIагIа тIом бе эрлаабелаб Псковa, Струги. Белые районе лаьтта вай 15-гIа эскар а. ХIара моттиг зева ца тувеш чIоагIа хьдаьлъъттало моастагIа. КIайбанашна лаьттача гIем тIа массаке а цхьатарра тувешала тайтар цIеберий гIемахоша.

Александровская яха станци къуисаш лаьттача тIем тIа ше Давлеиона бозрам боаццаш чIоагIа мутIахьа хилар хьахьокхар Ленина цIерагIча бронепоезда команда. Станцегахьа чухьийдача хана юккъе тIа йоккхача топа кхорч дерттаденна массехкатьара къоргаш хьаьар бронепоезда. ТIом бешшехьа а машина тоайир команда, бохабьь хиина машиниклъ юхметтаоттабир. 2-ча стрелкови дивизеа новкъостал дар цунна хьалхашка лаьтта дескар кхоачашдара.

Шин теркама кIалхара ца бойийташ тIеме лелачгв даим хьожаш, эшаш йолча средстванаш вай бIу Iалашбара йоакхо еш вар Ленин. Цкъа санна дуккхаза а кийттад цо Реввоенсоветага 7-ча эскара штабаи цун бIувен юкъера радиобувзам мицтаб, аьнна.

Октябрь бутт болш Цlена Эскара аьттув болча нагIорахьа хувцабелар тIеме халам. 31 октябре мукъьаьдаьккхор Луга, 3 ноябре — Гатчина.

Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце шоллагIа шу доладелале хьаьхагIа петроградски болхлошкен Советски Герзашцара. Низий тIемахошка Владимир Ильича хьаьхал: «Новкъостий болхлой, новкъостий цIеэскархой! Дерригa низаш тIа ахийте! ФункагIа дий а тIехьара ца доалаш, тIаетта тIехьашка бовлача бIуна, цхьанна а сахьата, цхьанна а минута со ма дайийта пунсе».

Цlена Эскарен тIемa Форди флотен тIемахой, Петроградa болхлой шоай са ца кхоаеш летар моастагIех. ТIехьара тIа вай бIу во хьа а беш, малхбузенгахьа удар кIайгвардейцаш. 14 ноябре хьакхийнар вар Ямбург — моастагIий дIалаьхь хинна юххейкен боакха ках бала пункт. Цатара тIехьайха а бьнна, Ямбургера Нарве бодача машиннаьъа бIоаххала, Эстонецарча РСФСР дозанел аьлсте, чIоагI а бенна лIзотта гIертан кIайбараш. Юха а болабелар тIом. Цхьабакъда, къилбаседа Малхбузен эскара кхел цу ханале къаьсте яьннахь. Цхьатарра Советски Iаьдалгахьа бохьда бааьаьло кIайгвардейски саетай. Советско-эстонски доазол деха дийнна кIайгвардейски эскара довкъош герз цьа дIдоахаш вIашагIкъестадеш дар. 1920 шера, январь бутт юкъебахайтул тIехьагIа Юденича Къилбаседа - Малхбузен эскар кхьметтел цIи а юхе ца юсаш деха дIодьчар.

1919 шера 5 декабре Москве къайлаьлар 7 Ерригроссийски Советий съезд. Массехаз къамаба дир цига В. И. Ленина. Ше яьча ВЦИК ея Совнаркомен доклада тIа Владимир Ильича из дарра дийцар цу заманле республика фронташка, цу даькъе Петрограде районе а, етта хьал. Цо яьхийар контрреволюции эпара, 14 паччахьалкхен поход чакх ца ялара, иштта кхыдела баьннаш. Ленина аьлар, кIайгвардейцаш йочабеча боккхача лоархIаме хилар дерригача халкъашта юкъе, белгала аьлча, Эстонен кхыча прибалтийски мехкийн хьакъехьа, цхьатарра йовъолаш хуга Iалашдара тIаергаль вай машара политика я.

Города къахьегамхоша революционни боламе хьинаре дакъа лацарах а 1919 шера контрреволюце тIабеначна герзэ вIзах из лораярах а Петроград Цlе Байракхи ордени ала лаьрхIир Советий 7 съездо.

Советски паччахьалкхен исторечухь эгара тьалхе города дешна совгIат дар из.

20 декабре Петрограде Петроградски совета торжественни заседани хилар общественни организацей эскара довкъойн оцалашца цхьана. Цига М. И. Калинина Петроградски Совета дIеоаар Цlе Байракхи Цlеча Байракха ордени. Уж дIалуча даче цига дийкар ерригсоюзни староста шейто санна аьнна дешаш: питерски болхлоша Байракх дерригача дуненна хьалхашка массаза а дакъе лоттагарганлярах ше дог тайша хилар. Цул тIехьагIа В. И. Ленинегарчи Н. К. Крупскаягарех города къахьегамхошка моарчаил дийр М. И. Калинина.

Сийлахь - боккха Дай-махка тIом лаьттача шерашка сьанахчал долаш летар ленинградашкеи гитлеровски гIаьрахоех. Цхьанна а халоне тIехьашка бовлевар уж. 1919 шера Петроград юхе кIайгвардейски бIунех цун дьвьтан хиинар морт хилар Ленинградa юхе кенешен фашисташта а.

Владимир КУЛИКОВСКИЙ,
запасера полковник.

(АПН).

ТАТАРСКИ АССР. Советски Союза массе миIинга а доазол дехьарча дуккхача мехкашка а кхуьйийт Казански кетгутни заводо хирургически операцеш еча хьашьдегIа мордаш тегара эшача тамиллионаш метраш. Амульни цеха коллективо декхар тIаийцад шу чаккдоалаш мехки медицински учрежденешта планах совгIа кхы тIа а кетгут чуйоалла 100 эзар ампул яла аьнна.

СУРТА ТIА: коммунистически къахьегама ударница ампулашта штамповка ю Бикмухаметова Роза ахавтомата балхега хьожаш я. СменагIа 130—140 процент норма — иштта ба хIара денахара цун къахьегам.

В. Масликова сурт.
ТАСС фотохроника.

ТIАДОАГIАЧА ШЕРА ЧОТАХ

Грозненски нефтемаслозавода установкашта юкъе пятилетка дизделгIча шера план кхочашъярах эгара хьалха рапорт делай Д. А. Горьковой керте лаьттача установка техцIолгаша. 9-ча декабре деиз тIадоагIача шера чотах мехкаьтта продукци арахецаш ба уж. ХIанздехьа шера планал совгIа арахийцай итташ эзараш сома мехка продукци.

В. ГОРБАЧЕВА,
тха штате йоаца хьор.

ХЬАЛХАРА МОТТИГ ЛЕЛАЮ

Грозненски химически комбината цхьацхьа юкъе пятилетка дизделгIча шера план хана хьалха кхочашъярах эгара хьалха рапорт делар Баев Александр Иванович керте лаьттача ацетон арахецача цеха коллективо. ХIандехьа январь бетта чотах арахийцай цо эзараш сомий мехка продукци. Иштта дика къахьег В. В. Доденадзе керте лаьттача дубитель арахецача цеха коллективо а. ХIанз хIора совгIа ю а цо тIадоагIача шера чотах продукци арахеца. Цига хIара сменагIа нормаш тIехкдоанкахьаш къахьег мастера В. Сирица, аппаратчикаша А. Рублева, А. Бурлакова, слесара Н. Поршнева, иштта кхы дуккхачар а.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

РЕСПУБЛИКА МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета заседани хилар. Цо дийцар массехк лоархIаме дош.

ЧIоагIа теркам тIабахийта дийцар указаза «Скотооткорм» треста Шаьла районерча «Прогресс» яхача совхозе аьсана духьалара карантина мероприятеш телхаарах доля дош. Аьсана къовсам лоаттабара йолча специальни комиссе материалашка а хьажа республика Министрий Совето ший соцам тIа белгалдьккхир цу совхоза доахам ноябрь бутт хьаннинача хьалхарча деношка аьсах цамогаш хила доладенна доллашехьа а цу бетта 12 дийнахь мара хьайбаш лазарех лоредара карантинни мероприятеш чакхъяха болабеина йа хилар. Боахаме аьса шерра даржаш латташехьа хиинахьа оврцагIбаьннабац укказа лазар дIа ца даржийтара а из дIадаккхара а. Санитарни хьалашка дилача цхьатарра йоаца хьаккарчий группаш вIашагI а еттац лелаяьй, дIа-юха югеш а чуйоахкан а карантина условеш теркалъяьяц.

Боахаме аьса даржаш латтилга хоашшехьа совхоза кулгалхочна новкъостаца Саракаевни Яндербаевни «Скотооткорм» треста директора Тонгиевен керттерча ветерани лора Пономаревен а хIама дахдац карантин оттаяра. Аьсанна духьал къовсам лоаттабеш йола специальни районни комисси а аьсах доахен цамогаш хиинад аьна соцам бича ший декхар кхоачашдьяре а лахьрIа карантин оттаяра хIаьа а ца деш Iойий. Иштта де дезар хаиналья ца дар бахьан долаш аьса республика кхыча боахамашка а дIадарва йиш йолаш гIулакх эттад.

Аьса оацаш йохара а из дIадоахо ца даржийтара а Министрий Совето тIадиллай юртa боахама министерствана, торрайисполкомашта, юртa боахама районий производственни управленешта, «Скотооткорм» треста, «Грозннпо» объединенена, «Консервплодоовощ» объединенена ерригача боахамашка а нах бахача моттигашка а аьсана духьал де дезараш белгалдаха, боахамий ерригача фермашка хьайбаш аьсах лоралара де мел дезар де, аьса долча моттигашка карантин оттае.

Аьсана духьалара мероприятеш чакх ца йохарашта бе боатIаш бола беж бахь.

Аьса оацаш дIаяха а из дIа ца даржийтара а де мел дезар дой а хьожаш тIахьожам лоаттабелга юртa боахама министерствана тIа дилла.

Нохч-ГIалгIай АССР бувзами средсташ дегIайоалаяра дош дувлаш. Министрий Совето белгалдьккхар пятилетка шерашка ерригa бувзаме средсташ дIахо тоаяра дикка балхаш даь хилар.

Нах бахача моттигашка хьайилдий 24 керда бувзама предприятий, город Грозне вIашагIъелхий шин керда предприяти — почтамти телеграфи. Дикка дегIабенай республика чура телефонни бувзам. Республике болх беш я 51 радиоузел, чуйоагIаш 102 эзар радиоточка а йолаш. Центральни телевиденен передачашта хадданза ретрансляцен ю.

Иштта белгалдьаккхар Министрий Совето бувзама предприятеш балхалаша кхоачамбоацараш хилар а. Дуккхача нах бахача моттигашка хапцаьа дIацхачийтан кепайоазув, почтови телеграфни корреспонденцеш, телефонни бувзаме лерттIа бац болх радиотрансляционни сето боккъонца болх белга Iалашдац. Кхоачамболлаш бац телефонни бувзам, къаьстта городашка.

Цхьайолча районашка (Урус-Мартана, Советски, МалгIабека, кхычахьа), хIаьта иштта город Грозне дукха бувзама предприятеш чуйола помещенеш эсала я, наха боккъонца гIулакх дара эша хьалаш дац.

Цхьайолча бувзама предприятешка почтови отправленеш вахаш средствеш адресаташка дIа ца кхоачаш а дехкъаеш а моттигаш хул. Бувзама технически производствени управленешца а моттигашкарча цунна чуйоагIача предприятешца а боккъонца теркам тIабахийташ наха гIулакх дара культура лакхъяра.

Моттигашкарча Советий исполкомашца бувзама органашта кхоачамболлаш новкъостал дац улицаш цIераш а дIеной номераш а вIаштIехьдаьхара бувзама болхлой бытови хьалаш тоадара. Из бахьан долаш лоадлу бувзама учреждений болх.

Цунна дувзадена Министрий Совето белгалдаьхах бувзама предприятией болх тоабара де дезараш, халкъа болхача я бахача наха а деча бувзама гIулакхий культура лакхъяра де дезараш.

Министрий Совета, дийца кхоагIа дола дош Нохч-ГIалгIай АССР комсий бешамаш филлоксерах лораяра сихха де дезарех дар. Министрий Совето белгалдаьккхар 1969 шера Шелковски района «Коминтерн», «Червленский» яхача колхозашка, Къилбаседа Кавказа машиннаькъа УРС-а Гудермески районерча «Джалка» яхача совхозе, Шелковски района Червленно, Старощедрински, Новощедрински станицашкарча колхозой бешамашкен, хIаьта иштта город Грозненча бахача наьха бешамашка филлоксера яхача лазара очагаш гучаьнна хилар.

Филлоксера керда очагаш соацу из лазар дий хьожаш тохкамаш даьча «Коминтерн» «Червленский» яхача колхозашка гучаялaро хьахьокх цу боахамий кулгалхоша тохкамаш лерттIа дайта ца хилар.

Комсий бешамашта чIоагIа кхерам тIатоссаш хIама да Шелковска, Гудермески. Надтеречни районашка бахача наьха бешамех галлаобразующи тайпах йола комсаш хилар.

Эсала деза филоксера дий хьожаш Грозненча комсий бешамашка тохкамаш дара балхаш.

Филоксера гучаьнна очагаш дIаяздара а из дIахо ца даржийтара а Министрий Совето республика юртa боахама министерствана, Шелковски райисполкома, машиннаькъа УРС-а «Джалка» яхача совхоза кулгалхошта, Шелковски района «Коминтерн», «Червленский» яхача колхозий правленешта тIазиллах филлоксера яхийта комсий бешамаш цIеньнь дIайовтналгеи уж хиннача моттигашка химически обработка елгеи. Наурски района «Наурский» «Советская Россия» яха совхозаш филлоксерана духьалара мероприятеш чакхйоахача боахамашта юкъе яха хиларах цу совхозашка боккъонца чаккдоахалла карантинна хьалаш, хIаьта 1970 шера бIаьсти комсий бешамашта химически дарба де а доладолла.

«Буруники» яхача опытни совхозера питомних гонахьара чIоагI а йойла, хIаьта цига эгара дикагIа долча сортех йола комсаш дIа а йогIайла.

Республикерча кхыча боахамашта а бахача наха а боккъо малойла дIайогIаш йола комсий материалаш йоака.

БАХАЧА НАЬХА ЕРРИГСОЮЗНИ ПЕРЕПИСЬ

1970 шера январь бетта бахача наьха Ерригсоюзни перепись хул. Цунна дувзадена тахан деха нелаетта доладу гхо цу переписах йола Нохч-ГIалгIай статистически управлене йоаццаш. Царех шоллахьар укх доха кепатехьа я.

I.

1970 шера 15 январе кхачадоца лахьрIа бахача наха аргIанна йоагIа Ерригсоюзни перепись ерга.

ХIанзарча перепись боккха политически халкъа боахамен лоархIам ба. Цун материалаш тIа шерра къахьокхаш хургда Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци котьалар бокъан даьыш советски халкъа вахарс, вай Даьхен экономикен культуран хиина оалангара хувцамаш. Перепись материалаша къаьсте хьахьокхаргда Советски Iаьдал лаьттача шерашка Коммунистически парте кулгалцх вай халкъо даьча Iалашмате доккхий толамаш. Цар дар теша а деш белгалдоаккхаргда социалистически строй «капиталистическичул» тIех хилар. Цунна нийсса дIахо коммунизм хьалъяра планаш урттарах кхоачашъярай йола лард а хургья перепиеа материалах.

Граждеиаш! КIезига ка мара йисаяц бахача наьха Ерригсоюзни перепись йолаелa.

15 январе Iуьйрийна 8 сахьат даьлча деза шоай сийлахьен бертахдамен декхар кхоачашде болалургба бахача наха ега переписа счетчикаш вай берригена бокккача мехка, хIара городе, юртa, нах мел бахача моттиге.

Шоашта дIакъьастаньча участкерча массе метIе, квартире, цIаIа чуэтта чакхбаргба уж, кIора сагах йола сведенеш дIаяззъергьа цар переписной листа тIа.

Бахача нахага хаттараш дара язъяьаца чакхйоаккхаргья перепись. Боккха хиначa берригача гражданаша шоаш тела деза счетчика жоп. НагахаьI санна дизала юкъе бахарех моллагIа хиина а цаI аlагIа воацача счетчик кийсдай, шоллагIа е кхоалагIа цига кхоа чуотта веза из цунга шийта хаттараш дар духьа. Бераштa хьалхера жоп тел даьша-ноаноша е эгара кхоачарагIа болча наха.

Перепись 8 дийнахь хургья. 15 январе дIайоладенна 22 январе кхачачалъа, цхьайбаьъда, бахе нах, оалаш ма дарра, хаттара хоалам болашагIа йолча хана лоархIаргба — кхоана 15 январь да яхаш тхоевсара 12 сахьат даьлча.

Цун маIан да, шун квартире счетчик моллагIча дийнахь хиннавале а, бахача нахах йола ерригa даннеш цо переписной листа тIа цу каьналаша лахьрIа дIаязъергхилар.

Кхоана 15 январь да яхаш тхоевсарa 24 сахьат даьлчахул тIехьагIа дахь берен переписной листаш тIа дIаязлергдац, цу сахьатал хьалхагIа байна нах а ма яра.

Ерригсоюзни перепись еча хана дIаязъергIарба хиина тIера бьяранаш а тIехьа массаза а бахараш санна, иштта хиина бахараш а тIехьа гуччакьа бахарш а.

Цудухьа гражданаша де дезар счетчик квартире веначa хана бин на а луш, цунга доам бар да:

Эгара хьалха: цу дезалера берригa дезалхой кхоана 15 январь да яхаш тхоевсара цIагIа, бийса йоакххаш чиннабий е царех цхьаннаха а кхыча городе а районе ваха хиненний-вецний а, хIаьта иштта, нагахьа санна хиннавале, боккъонца жимчан мел ха яккхен нахов а.

ШоллагIа кхыча городера е юртара отпуснагIа, хьошалгIа, командировкагIа, кхыча гIулакха вена гарарча е йоазача бахача нахах цхьаккха саг кхоана 15 январь да яхаш тхоевсара цу квартире бийса йоакххаш хиннаний ве ций.

Хаина вахаш ва аьнна е контрольни бланка тIа дIаязаьча хIара граждании переписа юкъе вахьара хьанъехьа справка лургья. Иштта справкаш тергья перепись йолча хана шоаш массаза а бахача моттигашкера дIабаха кийчлуш болча берригача наха а. Справкаш 1970 шера 10 феврале кхачачалда кердаъ ялийта мегаргьяц.

Гражданаш! Переписной листа тIера хаттараш малагIаш ба хаа йиш я йиъта шоашIа эгара юхерча переписной отделе, инструкторсии участке, клубе, красни уголке, библиотеке е январь бутт юкъе яхачалехан юкъайн уж дIадовзийтара ший участкерча ерригача квартирашка, нах чубахачен цахачен цIеношка чуотта декхарийла волча шоай участкерча счетчикагара.

ХIара граждаиина тIера гIулакх а декхар а — бахача наьха Ерригсоюзни переписах чакхвалар а счетчика шийга даьча хаттараштa нийсен дизза жоп далар а!

Перепиеа юкъе дизза дакъа лацарца счетчика новкъостал дергда вай цхьаккха саг тувла ца волийташ нах хьатIаязбе а переписа материалаш дика кийчъелга вIашагIехьдаккха а.

«СЕРДАЛО»
3-гIа оагI, 13 декабрь, 1969 шу.

ШОАТТДЕН ОАГІУВ

ЮХА А ЦХЬАНА...

«Хlама со санна Дальхенна Мухьнди Дадаши эшаш ха я маг кьона, хьай низ кхоечачох Даймехан мутlахьа хургболаш хьалкхебаладь ераш. Моастагl эшаваь тlом тlера цlавоегlаргга со. Тlаккха вай марза дахаргда» аьлар «Мохьмадъ ше тlом тlа водеш, Сеlнг а бераш а маркlа дехнар. Иштта, дlакхьалтар Мохьмад Пахьтlаматаки шин берахи.

Бахьлар бутт, цинь... Бlуэочунгара кхо са бола кхьхат дера, «Хьоме Фатима! снглара деша делхача, бомбаша лахтта лелийтача унх унзарча тlом тlа сона низм майрали телар кьр а... зlамига кlьньк улув а волаш, хьойза lаьрика корта бола йнlиг маркlа а йоаллаш, вай беша хьо гlайла згlаш гlахьа бlаргайнай сона...» яхаш яздаре ца.

Іа тахха lалам паргlата а доахкхаш бlаьсти аьлар, пахьто сийне дуьхар дийхар. Ди тlехьа хоздорш бlаьстан маьлхо зизаш, бецаш, гlа. Цхьан дийнахь беза кхьан йоккха гlайтlам кхьчар кхочача наьнага: Пахьтlамата йнlиг а йир, фашистех майра лотеш, Дехза лорваш Мохьмад вийнав, аьнна кхьхат а дера.

Мохьмада шиъ кхьхата тlа майницара йолча, хьайза lаьрика корта болча Деше цlенхха дагера валийтацар Пахьтlамата Мохьмад.

1944 шу. Вахаегlар дезал — Пахьтlамат, Мухьнд, Дадаш, Деши Семипалатинске баха хоьш. Лазар кхийтта ле Пахьтlамат, зlахьта Мухьнд поезда кlел вахача ког а Бахькхе, больнице ваде. Шоеш Цхьаь дус зlамига Дадаши Деши, иштта дика бераш хьоьц Вагаенко Виктор яхача вокхкача сета. Бахьда дукха за хlалехьа из дика масаш воецаш хул. Тlаккха цо уж бераш Семипалатинскерча детдоме дlалу. Дика тlоц дан наьмн доцйш деса бераш, детдома директора Подлесная Надежда Пантелеевнас. Дадаш кlеьийн группен Деши йийнгий группен дlеннйсью цо. Хlахьта, шоай цlераш а тайпан цlераш а дlьала ца хоьча Дадашийнан Дешийнан Вагаенко яха тайпан цlа ду, кlахька цун воспитатела цlа Дима Сергеевичан Дешийна цун воспитательница Ася Васильевнайн цlераш лу.

Дуаккхи дувзнокни деша lалашьвеш, дешаргдолча хан чу кхоачаду бераш, тlаккхе дешийт царгlа.

Иштта дlадоах шераш. Дика дешаш, общественни балха юкъе хьинара декъа поацаш, школе чакхйоаких Ваганко Димас. Шийдекар кхоачнаде Советски Эскаре воде на.

Фу деш я Асй Дешарах дика [illegible] оамал, дисциплина дика хиларга, общественни балара юкъе дакъа лоацаш хиларга дийнача школе кхалха леттачарех я из. Хьахкхьаlагlа, сабаре, ээдел долад йолча цхй хьекархочов Ася Васильевнайна (цун цlераха я ма йий ю) тера хила гlерт Ася. Из санна хьекархо хила соцаду цо. Комсомола йоде из. Геттара дика дешеш школа чакхйоаккх Ваганко Асяс.

«Цхьаккха саг дагавоерlаш, вовзаш ваца а, вай дай баьхача махка Кавказе цlеаха дагадехад сона. Эскарера цlевача хьо а Грозне хьаьвча бахьаьхьа ва. Хьоме фу хет цох», — аьнна кхьхат азду Асяс Советски Эскаре гlулакх деш волча ший вешийга Вагаенко Димайга. Цу гlулакхга рехьаз хул воше, Дагвоэд Асена поезадо ворув а кагьеш, аьйна шоай воше Мухьнд. Из хьалахара а цlеврв а новкьостал дар дехеш кхьхат яду цо Нохч-Гlалгlай АССР Лакхахьарча Совета Президиумага. Цо новкьостал ду Асяна воше Мухьнд хьалеха. Из ше вахча юрта Гхатlа вахаш юнивер. Мухьнда чехка телеграмме елар йнцийга, цlайола аьйна.

Бна кхьчар Ася тlейола «Москва—Баку» яха спари поезд. Бо зизай корлаш а йоахнеш, дукха нах бар станце баьхна перрона. Царна юкъе ва шиъ йнцийна натьавона Мухьнд а. Поезда нахьабеьхкараш шоай наха маркlа лелаеш зерал дора. Хlахьта Мухьнда йоазацар шиъ йнца, йнцийна ер а вовзацар. Гlахьнара вайча а Мухьнд цнйна воазаргволаш санна, наьага хьонмш, бlарг лоахаш ер Ася. Лехьта lахьмнацар из. Юхзера а. Мухьнда гlехьх ког а кхийтта, гоахьнелар на.

— Эгl-лозайнр - из хьо, — аьнна, новкьа хилар из Мухьнда. Тlаккха йоl вокзале чу екар.

— Мухьнд, Мухьнд! Со воше! Мичаш хьо, аьнна кхайкар из. Перронера вокзале зала чу вода Мухьнди цнгара кхайкаш арайоагlа Асяс вlашагlкхийттар.

— Со ва Мухьнд, — аьнна сецар гlаж бе йоалла Мухьнд.

Са воша Мухьнд вовзий хьона, — хьаьттар йоlо, эрсий меттала, цо нохчий меттала аьннар кхета а ца дах.

— Со ва Мухьнд. Хьо Деши йий? — хьаьттер цо бос а баха.

Вlаши маркlа лилхар дукхача шерашна а вlаши бlарга, боарах хьегаш хина Мухьнди Асяи. Веший гlаж lоевнар, бlаргах хий доладелар йнцийна. Дешашца дlадувцалургдоацаш дар уж вlашагlкхетарl

Гlатlа чувоаллача дагlача зlамигача цlенешка вахар Мухьнд. Яхьар цун дезалхо: Мухьнд, сесаг, кхо бер, Ася, Керда бола хоьшна шиъ вешай дехале цийна мага новкьостал доре Асяс, моаллагlа а болх боре цо. Юхаметтоттаеш летташ юрта дукха зиар болхлой.

Падучмаца деше бода Асяс Дlадуз шераш. Вагаенкас дика чакхйоаккх училище.

Дукхача хана дена шийна дагалеама, дуклабоза болх Гlатlа бе лайра цунна.

Советски Эскаре гlулакх дешичул тlехьагlа Дима Вагаенко республике цlаоагlа, республикански МВД болх бу цо. Хlанз воанзагlвола лейтенант Вагаенко Дима Москвски милице школе чакхйоаккха ва.

Укх тlехьарча шина шера Грозненски района Іаххи-Гlала юрта бархlшерарча школе болх беш я Вагаенко Ася Васильевна. Асе Васильевнас хьехархочун болх дика бу.

Я. ЦУШ.

№ 23 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

КПСС Нохч-Гlалгlай обкома пропагандан агитацен отдела «Агитатора блокнота» авгlанара тхьаь кхоалагlа номер араьяннай. Из цlайолалу «Дегlовалла юбилейни яхь» яхача редакционни [illegible].

«Ленина цlи Нохч-Гlалгlайчен харта тlа» яхача рубрикана кlал келпатеха я В. Борисова «Ленна сий де хоагlаш я» яха статья. Цу тlа юц В. И. Ленина цlерагlа йола Грозненски мехкадlаттача хьалха завод.

«Колхозни юрта хьалха латтараш» яхача рубрикана кlал кепатеха я «Тахьев Або оза а ланагlчарна юкъе» аьнна П. Ковалева [illegible].

«Агитацие опытпарна» яхача раздела тlа я «Булгалхоуча дийна деш» яха В. Лика статья.

Дувев халкъашта юкъевча темах лаьца я В. Полянски статья.

Идеологически кьовсам лоаттабеча долча новкьостала араяьккхай «Артельни бохаш вегlваахар шийца» яха позбовка.

Блокнота тlа я Советски вайнолице беча идеологически балха дешаргlа.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

А. ХАМХОЕВ.

ПУШКИН

Хоахи, шераш тlехьа дола,
Вай замана хилан тоаш,
Шиъ дог-уйла вайца хетта,
Сийрда хилаш кхайкадеш.

Леттаж ва из [illegible] аьхха
Тахан [illegible] вехаш ма,
Шийгар хьахьал вайна
деша
Дуна, сердал бlаргаго.

Ловзаш, ераш, дуне кхайнош
Цун оаз майра аьхха я,
Александр хаш бол цlи
Цхьаккха бlаргадоацаш я.

Цхьаккхо вай-тан из ца
[illegible],
Цунгар хьаьхьал ца [illegible],
[illegible] санна, хьахнар [illegible]
Цун цlи дог чу ца [illegible].

[illegible] санна цlена дошаl
Цун бегаре дахьа дош,
Вайца вехаш, лелаш [illegible]
Вай замана [illegible] тоашl

М.-С. [illegible]

ГІАЙГІА МА Е

Гlайгlа ма е, новкьост,
гlайгlа ма е,
Корта чух [illegible] тlаш,
Дахьат доцаш [illegible]
[illegible],
Деша укх латтан тlа [illegible].

Хьи[illegible] [illegible] [illegible]
бохх корта,
Сон кхачаш бос хийца марй.
Хорах еттаьа тоа тиша варда,
Кхьаной а воста хур зlара.

Лахта даха ди кьуонахьараз
сиган,
Іаденехи из догlа деца.
Оаши гой а дlахьаш хьегаз
Шоадаш хьа хьург бо [illegible]
[illegible].

[illegible] из хьоса чоабах
кхелла,
Хо новкьош дергдий вай
кьутал.
Вай дехар да [illegible]
дlр хила,
Отгадаз из [illegible] [illegible].

Тlехьола бурерба вай
боларе [illegible]
Чам боаки хургба из тоаш.
Вай хиль цо бурца маг
готто бол гош,
Тахан вай хилаш бола.
Со—мо новкьост еу вай
тlехьа зайча,

Тоаьнар хет цунга дениар.
Тlехьара воалар турпал [illegible]
хлайча,
Царна дай валар гу гьанар.

Революцен сийгаз ль а вай
тlехьа,
Цун Москва [illegible]
боаш!
Моастагlчо цlаьхха боле
тlобельне
Цо дуния гойтаргда кьонаhу.

Цудуть из ва. Новкьост,
гlайгlа ма е,
Вай Даьхан цхь хургда
доаш!
Цудуть из ва новкьост,
сагот ма да,
Цlо байрахх лостаргьа сизаш!

Ди тlехьа тоалуш а хоэlуш а латт Грозненски района Первомайски станица. Укх шера цlга хьайийллай йоккха спортивни зал. Балха ди чакхдаьлача цига гулъу дукха кагирхой. Уж довз волейболах, баскетболах. Дукхача колхозхой цlеношка чуйиллай газ.

Дукха за йоацаш гlишлонгьоена дика совгlат даьд станице бахача наха — хьайийллай керда продовольственни тика. Цу дийнахь цига гулбеннабар дукха колхозхой, потребкоопераце вихалаш, юрта Совета председатель М. А. Отделкина.

Тика кхоь отдел я. Хоза кхийхьай витринаш, хьаьца шорта продукташ я. Тика чу мах беш ба говза продавецаш М. Т. Маркина, А. К. Кириченко.

Сурта тlа: керда тика.

Е. Мегрибова сурт.

ХІАМА ХА ЛОВРАШТА

ГІОЗЕН КОСМОС

Атмосфера [illegible] радиоактивни вещества кагий дагьнилаш хьалуецара тlоа майса приборашъ эш. Цар карттара дакъа латт тобалькха дитанье тай тlапистача рамкех. Бакъдар аьлча, зlанзарча тажинка йиш вудийт цу тайпара тай хьаде, цхьабакъда, из хьаде хала а да. мехза деза а да. Харуэллерча ингалйски атомни центрерча тохкамхоша болх бе оттадий гlаг. Из шиъ мазе а нйце рамка лекхарча йиста тlера кlалхарча йиста тlа йода, цхьабакъда, зlа дьина шиъ тlом бахь йистелларца рамка тlаклагlа а ийзхо юза а шиъ неькъ йолалу из. Юззера а хьаю геттара нийса, башха-дика датчик. Лоадама мах ца бодаш а хул из.

ПОЛЯНА ЛАЬРХІА МИКРОСКОП

Антиниабйи совновоцийи балза тохкам беча хане цу устройствашка электромагнитни поляш дlа юза, мийга [illegible], масначта бlаргаго [illegible] хул. Хlанзаьца цхьа мара да вlаштlехьдаьнацар из. Хlана цхьан фирма хьаьй бlаргашта бlаргагуш йоаца поле бlаргаго новкьостал дергдолаш йола прибор. 50 микрон сомача пластмассови пленка тlа геттара биткьнга металлически дом тlахьарцаба цу тlа гlолла биллаб температурага хьажжа шиъ бос хуьцаш йолча кхечача кристаллически растворa тlоа.

Цу тайпара пленка электромагнитни поле тlа йиллача, цун металлически тlоа тайп-тайпарча моттигашка тайп-тайпара бlоаклу: поле напряженностега хьежжа. Тlаккха пленка тlа хьегучадоаа бlарга ца гуча электрически поляй тайп-тайпара басаш доле «фотографи».

«ВАРЖАЬАШТА ЕТТА» [illegible]

Аьшпа оатхала феттач хьехарна металла тlа сенний лер юс, цу тlа болх баь хаар хьа а хьоцаш. Оахан тlа кlезиг дукха цlангтий [illegible]. Метали кхога сlаша шаьрда, йолаш хилийтара — из тlехдолна кипара згтара хьалхара белгалошаьръе а полировка а а ваа оаттела. Болх хьа ца lовш, дукха за йодаш, кхьахта шоай тайпара, безама мальха йола станокаш эшаш операци я из. Воронежски механически заводе кхы никъ лаьцаб: кхарташ йолча моттигашта, из вlалла металл а доацаш, баракъа долаш санна хьук тох, шаьръерах полировка яраш меттал. «Аьшпаа меттал волаш я кхиа юкъе йоалла алмазни полусфера. Хьалкхагlа чубелла йиш болаш йола ма металла lатlагоlаю, болх бе йолайолийт станокмассаш минут хьиначе гlолла хьнхача кхига санна шаьръала кхетащ хул оатхал. Еш йола обработка 2 — 4 класс лакхагlа хул lдагадоккхарегlа дерге вай, уж классаш ерригаш а 14 хl. Хlахьта цул совгlа, алмазни «аьшпо» шаьрьль тlоаа кхы тlа чlоагl а ма йой.

Тахани кхоанеи хургlа

13 ДЕКАБРЬ

В. И. Ленина цlерагlара культура Цlа. 11.00. Саг йоаллари-яхари торжественни ди.

18.00. Ленински устна журнал. Тематически фильмаш хьокхаргда.

20.00. Кагархошта йола кинолекторий.

10.00 Заводской Урус - Мартановский районий «Маркс хlоаи» [illegible].

19.00. Кердача политически литература обзор.

Химикий культура Цlа. 17.00. Духовой оркестра концерт.

«Красный молот» завода культура Цlа. 10.30. Октябрятий «Малышок яха клуб. «Ильича хьалхача бесса деша» яха беседа. Кинофильмаш хьокхаргда.

17.00. Пачхахьалкхен преме лауреата поэта А. Малышко кийнлама хетахь сайре.

Пролетбата цlерагlара культура Цlа. 19.00. «Ульяновгlар дезал» яха беседа.

С. М. Кирова цlерагlара культура Цlа. 14.00. «Берригача дезалца Дворец». Октябрьски района къахьегнхой санолама ди..

14 ДЕКАБРЬ

В. И. Ленина цlерагlара культура Цlа. 10.00. «Сийлахь-воккхача Ленина тlеднлаад вайна доттагlал лораде» яха октябрятий фестиваль. 17.00. Кхахьегаш ударники коммунистически къахьегама бригада сайре. Программе: Агиттеатра спектакль, эстрадни концерт, кинофильмаш. 17.30. Ленински книга цlей.

Химикий культура Цlа. 11.00. «Са Даьхе» яхача цикла тlера киноутренник.

«Красный молот» завода культура Цlа. 18.00 СССР дуней ераш» яха викторина. 12.00. «Даьхе бахьаи» яха кинофестиваль. «Полководец Суворов» яха художественни фильм.

Н. К. Крупская цlерагlара культура Цlа. 18.00. СССР дуней халкъашта юкъера хьола детаьх лекци.

Пролетбата цlерагlара культура Цlа. 10.00. «Хаха кхон бе lомале» яха берий утренник. 17.00. «Сийлахь-воккхан гаргел» яха кинофестиваль. «Сенца боабаьб» яха кинофильм.

ХАОТТАМ

Тахан республике гlолаш Грозне моркаш а йолаш, лоадама йоачаш а йоацаш, малхбоалехьара тlаьхьаьнц боаране мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гlолаш 4—9, Грозне 6 — 8 градус йlовхал йолаш хила а тарлу. Дlахорча шин дени бусп моркаш а йолаш, хьэмичье яха а вехаш, лоадама йоачна а йоацаш, цхьацца йолча моттигашка дохк а доаллаш, хьулбамалхбоалехьара гlийло, гlаьнкьача боаранга кхоачаш мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсана 3 градус йlовхалтара 2 градус шелага кхоачаш, денош 4 — 9 градус йlовхал йолаш хила а тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактора заместитель А. А. МЯКИЕВ.

ЛадуегIа, хьажа

РАДИО

13 декабрь

6.30 — «Юрта lуйре» (нохчий меттала). 6.46 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — Ашараш. 8.30 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 8.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 8.50 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала). 9.00 — Москва. 15.15 — Фатеева. «Ленина кхчараш» (гlалгlай меттала). 15.30 — «Ноакхост». Лаккхарча классашка деша бегlарашта. (эрсий меттала). 16.00 — «Кавказа lуйре» яха радиожурнал. 17.00 — Москва. 17.5 — Терлицкий. «Лирически сюита». 17.30—«Кьонал» (эрсий меттала). 18.00 — «Вай индустриальни мохк» (нохчий меттала). 18.15 — «Саг къахьегамца сий долаш ва» яха радиоочерк. (гlалгlай меттала). 18.30 — «Магомедов Султана творчески сурт» яха эшарий передача. (нохчий меттала). 19.00 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

15.25 — Передачай программа. 15.30 — Ленин дет тlа хьаш (нохчий меттала). 15.50 — Документальни фильм. 16.10 — Балуев «Юхадехар» яхача дувцара инсценировка (нохчий меттала). 16.50 — Школина доаче новкъостала. Гоголе «Дайна синош». Спектакла хьалхара сери. 18.15 — Юрта клубий балха лепош. 19.00 — Киновикъбархой клуб. «Ловнийн тамашерта дувцарийн мохк». 19.50 — Дунен келгъанна юкъера обзорени. 20.05 — Шоане, бераш. 20.30 — Передачай программа. 20.45 — «Уж улаш бацаш» яха художественни фильм.

РАДИО

14 декабрь

7.10 — Салах хаду «Грозненский рабочий» газета. 7.20 — Хоамаш. 7.30 — Передачай программен эшарий антракти. 7.40 — Москва. 8.15 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 — Концерт. 9.00—Москва. 15.15 — Передачай программа. 15.20 — «Тирка тахтlеш» яха литературни передача (нохчий меттала). 15.40 — Концерт. 16.00 — Москва. 16.30 — «Литературни Нохч-Гlалгlайче» яха радиовыпуск. (эрсий меттала). 17.00 — Радиоладугlархой письмоел доле концерт. (нохчий меттала). 17.30 — «Вай индустриальни край» (гlалгlай меттала). 17.45 — Концерт (нохчий меттала). 18.00 — «Кьонал» (гlалгlай меттала). 18.30 — «Болхлой вахар» яха радиогазета. (эрсий меттала). 19.00 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

15.50 — Передачай программа. 15.55 — «Почвани лорале» яха фильм. 16.15 — Доттагlах дола бераш. 16.35 — Школина доаче новкъостала. Гоголь «Дайна синош». Телевизионни спектакль, шолгlа дакъа (нохчий меттала доккхий). 17.35 — Кинора Ленина образ. 18.35 — Советски литературни искусства мастераш. «Александр Фадеев. «Дагадоагlорда» яха фильм. 19.15 — Айдамирова дешнех дола илланш. (нохчий меттала). 19.45 — Шоана, бераш. 20.15—Передачай программа. 20.20 — «Вынужденная прогулка» яха художественни фильм. 21.40 — Фильм-концерт.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ЛЕНИНСКИ ИДЕЯШ ТОЛАР

РИМ, 11 декабрь. (ТАСС корр.). Болхлой класс мукъаьнкхар дукха, социализм котъяккхар дукха лоаттабеча кьовсама ше кетавь вола В. И. Ленин теоретически уйлех практически гlулакхаши дуьдувла хааст ба дунен халкъашта юкъеча болхлойн коммунистически болама,—аьлар Сан-маринcки коммунистически парте генеральни секретара Э. Гаспероне ше ТАСС-а корреспондентаца къамаьл деш.

Пролетарски интернационализмана тlехьара эгтара сийлахь воккхагlеи кlеъд ца души хиъва сар хикеав Ленин, белгалдаьккхар Э. Гаспероне. Тахан а цуь указаьеши марксистски анализ лоархlаме я тхона революционни стратеги кийчъеча хана.

Шиъ гlулакхашка эрсийн дувен халкъашта юкъерчен пролетарихачу бехача пайда кйцаб, белгалдаьккхар Э. Гаспероне, гениальни политически кулгалхо хиннача шиъ революционни опытах, шиъ уйлай культурахи шоралахи, сийлахь - воккхи гуманисти интернационалисти хиннача шиъ дега хьинарах. Коммунистически боламах дlакъаста йиш йоаца дакъа а хинна дlаьттай цуь тlехьале.

Шиъ къамаьл чакхдолаш Э. Гаспероне хийцар В. И. Ленина. хоахамболлашн машар боаццаш оппортунисташта, реформисташта, сектанташта, кхыча кагийбуржуазни идеологически теченешта дукхьала лоаттабеча кьовсамах. Из кьовсам, аьлар цо, капитализмаи империализмаи замалахьа марксизм практически чакхъяхара ленински принципаш толарца чакхбаьнаб.

КЪАЬНАРЧА НАЬКЪАГІА

ЛОНДОН, 11 декабрь. ТАСС-а корреспондента Н. Туркатенос хоам бу:

Самардийнахь сарраха чакхъяьнача, арахьарча политике лешаех лаьца английски общиннай палате шиъ дийнахь хилнача пренеш хьахьекхар. Вьетнамера США агресси хьалловцнга дита безам болаш лейбористски правительство ца хилар. Пренешка ше къамаьл деча хана премьер - министра Вильсона хьаккхайкадир. Англе правительствана цхьаккха бахьан корадагlац Вьетнама хьакхьехьарча дешах йола шиъ политика хувцара, аьнна.

Парламента дукхача лейбористски члаваша чlоагlа критика йир правительства гlулакхашта, хlара шера хулача лейбористски парте конференци британски тред - юнионий конгрессои США агрессена хайра кхарен. Вьетнамера хьал боккъонна лерlадаккхара новкъостал дарех хьакхьехьа, дlадехараш цо хlахо а тlагlеттта толхадеш хилар дага а дохийташ. Кхоазтакъа гоутача парламента лейбористски члено правительства политикана дукхьала голосоваци яй.

Цхьабакъда, консервативи оппозиции ше правительства политика йиаза кьалдоацаш хилар хьахккхайкадари голосоваци ца еш lерe бахьна цолаш формально дукхагlа голосаш кхачео правительства.

Пренеш йолча хана хьовхаьр Европерча кхерамзлени цхьана гlулакхаш леладарев деношта еррнгача Европа юкъара совещани гулъяра перспектива санна лоархlаме дош я.

Английски правительства, из совещани сихагlа гулъяра новкъостал дега общественност тlа-тlа дукхагlа дlадехаш хилар тергал а деш, хаьдда юхататтац совещани гулъяра аьлл. цхьабакъда, хlара из дош массазза хьоалу керд-керда бахьанаш уттаду.

АГРЕССИВНИ НАЬКЪА КРИТИКА Ю

НЬЮ - ЙОРК, 11 декабрь. (ТАСС). Президента Р. Никсона пресс - конференцие яьча заявленена критика ю американски вещайоаэзоно. Вьетнаме хьалхагlа лелабаь некъ лелабе Кlай цlа дагlа долга но хьехьокхаш хилар а лоархlаш.

«Нью-Йорк таймсо» хилу, Никсона къамаьло «къоастам болаш хьехьекхар Кьулба - Малхбоалех Азера гlулакхаш тlема наькъаца лаьтту болашагlа къоастадергдолгах Пентагоне шеко йоацаш дог тийша хилар. Переговорий наькъаца гlулакхаш къоастадарга дакъа дог доацио президента кхы а чlоагlагlа толхайнн паризкски переговоршка прогресс хилара бола перспективаш».

Вовзаш волча обозревателя Джеймс Рестона «Нью-Йорк таймс» яхача газета тlа белгалдоаккх, вагахьа санна. Никсона хетачох, «хlана а из цхьаьнца дена Вьетнаме лийсхlа политически стратегически хlамаш кхоачашде низ кхоачаш вале», пуй хьалхагlа а из ле аьттув ца боалаш президенташ Кеннеди Джонсона цlийталга цунна дагадохийта доагlаш хилар.

«Керда хlамаш кlезига дар» президента яьча заявлене тlа, язу «Нью-Йорк пост» яхача газета. Никсона хьахайтар кlезиг - дукха а гоагlа болча дlахо йодача хана Вьетнамена гlулакхаш переговорий наькъаца политически кьоастадарга моллагlча тайнара доглаоанилга ше йита хилар а хlанз шиъ еррига дотаоахийла тlема «вьетнамизаци» ира тlаерадь хилар а.

«Деррига а хlана цацаь хьона долча Никсона даьча къамаьло,— хьаккхайкадир «Нью - Йорк посто», дагадохийтар Вьетнама хьакъехьа шийна хьалхагlа хиннача цунга хьакхоачахь тов бесса цlеча оптимизма хьал. Дипломатически хьисап вlалла хьоахадеш а дацар президента дешашка».

НИГЕРЕ ФЕДЕРАТИВНИ РЕСПУБЛИКА. Лагосера центральна городской библиотека цердача вай хаьарча здане чу я. Укхаза я книгохранилища, абонементни отдел, 344 моттага йола дешара залаш, 22 эзар том тайптайпара литература долаш я книжни фонд. Библиотека бувзам лоаттабу Москверта В. И. Ленина цlерагlча библиотекаца. Дукха ха йоацаш «Международная книга» яхача объединене дlадаьlтlебаь хинна советски книжни выставка дlакъайначa библиотека фонде дlачуделар тайп - тайпарча советски изданей 400 том.

СУРТА ТІА: библиотекарь Сала Сомоне В. И. Ленина произведеней стенда тlахьашка.

А. СТУЖИНА сурт.

ТАСС фотохроника.

ПАРК - АВЕНЮРА ДЕМОНСТРАЦИ

НЬЮ - ЙОРК, 11 декабрь. (ТАСС). Рождествена хоза кийчъеь шера Парк - Авеню самарзийнахь сарраха США президент Р. Никсон «Уолдорф - Астория» яхача отеле кхоачавоалча йанна кийсъялийтар дукха хьежаьнча тlема дукхьаларча йиккхача демонстраце арена а хинна дlаэттар. Паради наlарах ца а воаш, гараже гlолла ателе чувала вийзар президента Вьетнамерча Вашингтона авантюрана дукхьаларча эгlазбаьнча наха тlа ца нийсавар дукха.

Кхо эзар гаьта болча демократашта бе хоах тlема дукхьалара lалаьматe дукха плакаташ, Къулбехьен Вьетнаме хаьна йолча революционни правительства байракхаш, вешача ДРВ Президента Хо Ши Мина портреташ. Цар цхьан ашарагlа кхайкаду: «США, дlагlо Вьетнамера!» «Вьетконг котъяргья». Плакаташ тlа яздаьд: «Джонсон — 31.000, Никсон — 7.000 совгlа». Цу плакаташ хlанзарча президента дагадохийт Кlайча цlагlа цо чьаккхача ятт бутт совгlа йолча хана вьетнамски лаьттан тlа хlанзале а ворхl эзар совгlа американски зlамига сар вийна хилар.

Чlоагlъеьча полице паргlашаттен арлакхий дукхьаленашнтен могаргдац кьонача демонстрантий эгlазал юхатоха. Лаьнa 40 совгlа саг, гlа хала чоевнаш яьн болийцe бихьан итташ нах — иштта а нью - йоркски Парк - Авеню хиннача маьршача демонстрацена юкъе дакъа лоацаш хиннарашта полицейскеша низаш дарах хьа хинна гlайгlане итог.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гlа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-98; редактора зам. — 3-30-11; бехктокхана секретара — 3-34-38; партийни вахарен, культурен, промышленностен отделий—3-42-30; Юрта бахамийн письмой отделий — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революцие проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-98; зам. редактора—3-30-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

С404727. Заказ № 5461.